

Наше Слово

PIK LXVI № 5 (3312) WARSZAWA, 31 SIECZNIA 2021 ROKU
CІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Державні дотації для українських організацій на 2021 рік: Об'єднання перед дилемою

Дивлячись на бюджети нацменшин за останні 3-4 роки, треба сказати, що вони більш-менш подібні. На 2021 рік на реалізацію своїх завдань меншинні організації отримають трохи більше 16 млн злотих. Проте вони не приховують, що з реалізацією деяких проєктів можуть мати проблеми.

2,5 млн злотих для українців

Найбільше грошей цього року грантодавець, тобто Міністерство внутрішніх справ і адміністрації, виділило на німецьку меншину. Німці на реалізацію своїх завдань отримають понад 3 млн злотих. Українці, яких за останнім Національним переписом населення майже втричі менше, ніж німців, отримають понад 2,5 млн злотих. На організації білоруської меншини грантодавець виділив приблизно 2,1 млн злотих, кашубські – 1,5 млн, а організації, які представляють лемків, – близько 1,4 млн злотих. Звичайно, державну підтримку отримають теж організації єврейської, литовської, караїмської та інших меншин.

Що буде з нашим тижневиком?

Хоча загалом дотації радикально не урізали, та варто зазначити, що на думку лідерів української громади, через підвищення мінімальної зарплати, збільшення коштів на послуги, зростання цін їм буде набагато важче реалізовувати деякі проєкти.

За рекомендаціями конкурсної комісії, затвердженими Міністерством внутрішніх справ і адміністрації, найбільша організація української меншини, якою є Об'єднання українців у Польщі, отримала 1 млн 892,5 тис. злотих. Це більше, ніж у минулому році, проте з цього річної дотації 688 тис. злотих піде на відбудову та ремонт Народного

дому у Перемишлі. Отже, у загальному підрахунку на реалізацію цього річних проєктів Об'єднання матиме трохи менше коштів, ніж у 2020-му.

Друга за величиною дотація для ОУП пов'язана з виданням тижневика «Наше слово» – 415 тис. злотих. Цього року на видавничий процес виділено менше коштів, ніж минулого року – на 15 тис. злотих. Це ніби невелика сума, проте, як зазначає членкиня Головної управи Стефанія Лайкош, може породжувати проблеми, бо це фінансування на рівні 2011-2012 років.

– Ми написали лист до міністерства, що готові відмовитися від грошей з іншого проєкту задля того, щоб на видавничий процес тижневика зберегти фінансування хоча б на рівні минулого року, – пояснює Стефанія Лайкош.

Вона не приховує, що організація з огляду на урізання дотації на «Наше слово» опиняється перед великою дилемою.

– Ми вже зменшили тираж, боюся, чи не треба буде скорочувати штат. Теж треба задуматися над тим, чи не зменшити частину закордонної висилки газети, наприклад, до приватних інституцій та осіб, які отримують безкоштовні примірники. Може, замість паперового варіанту висилати їм тижневик в електронному форматі? – замислюється членкиня Головної управи ОУП. – Проте, якщо це не виправить ситуацію, зменшення кількості працівників у тижневику буде необхідним. А прогнози ще менш оптимістичні че-

рез те, що старше покоління передплатників відходить через вік. Також через коронавірус менше людей ходить до церкви, а саме там розповсюджується тижневик.

На ювілейний «JarmaRockFEST» не дали грошей

Цього року ОУП не отримало матеріальної підтримки на український молодіжний захід «JarmaRockFEST». Варто нагадати, що це ювілейний 45-й захід.

– Ми подали до MBCiA проєкт на 16 тис. злотих. Опісля зменшили цю суму. Виявляється, що тепер зовсім не отримаємо грошей на наш захід, – журиться Єлизавета Кременська, голова Поморського відділу Об'єднання.

Кілька років тому була подібна ситуація, коли від грантодавця надходили сигнали, що для всіх меншин будуть урізані кошти на їхні проєкти, в тому числі на молодіжний захід «JarmaRockFEST». Після втручання представників нацменшин український захід отримав підтримку з боку міністерства. Тепер ситуація радше не повториться.

– Якщо цього року не отримаємо коштів, невідомо, чи у наступних роках можемо на них сподіватися. З досвіду бачу, що як котрогось року припинили фінансування на реалізацію якогось завдання, то далі воно вже не отримувало дофінансування з державного бюджету, – ділиться спостереженнями очільниці Поморського відділу.

Так було, наприклад, з мультимедійним проєктом Prostrir.pl, на яке ОУП не отримувало грошей з MBCiA кілька років підряд, тож у 2020 році Об'єднання вирішило закрити Prostrir.pl.

– Маю надію, що цього року молодіжний фестиваль відбудеться за участі публіки. Завдяки цьому будемо мати гроші з продажу квитків. Проте, якщо «JarmaRockFEST» знов пройде онлайн, то не знаю, чи впораємося з його організацією на такому рівні, як хотіли. Це ювілейний 45-й захід, під час нього ми планували гала-концерт, – каже Єлизавета Кременська.

На «Еколомию» – теж ні копійки

Друга за кількістю членів українська організація в Польщі – Союз українців Підляшшя (СУП) – отримала дотацію в розмірі 407 880 злотих (минулого року – 365 172 злотих). Найбільше дофінансування передбачено на організацію фестивалів української культури та традицій на Підляшші – 122 500 злотих. Проте цього року міністерство не профінансує для СУП закупівлю обладнання до офісу організації.

Ще одне товариство з Підляшшя – Український науковий інститут – матиме у своєму розпорядженні 76 300 злотих від грантодавця. Найбільше організація отримала на проєкт «Український підляський архів», але у 2021-му не матиме підтримки чотирьох інших проєктів, зокрема видавничих та з проведення підляських наукових зустрічей.

Фонду «Просвіта» призначено підтримку в розмірі 89 400 злотих. Це кошти, які міністерство виділило на проведення Мандрівного фестивалю української культури та розвиток українського освітнього порталу допомоги вчителям та школам і поточну діяльність. Проте із державного бюджету для організації нічого не передбачено на видання допоміжних матеріалів для шкіл і вчителів та освітніх ігор, а також для проєкту комерційного українського інтернет-радіо.

Товариству любителів скансену матеріальної культури Холмщини та Підляшшя в Голі виділено кошти на видавничі проєкти, зокрема на публікацію видання збірки поезії Василя Альбічука, – загалом 22 500 злотих.

Українське товариство у Любліні на реалізацію своїх завдань буде мати державну підтримку на рівні 41 тис. злотих.

А от Центральньо-європейський навчальний центр для молоді не отримав на організацію цього річного фестивалю української культури «Еколомия» ні копійки. Так сталося вперше. Нагадаємо, що у 2020 році організація отримала фінансування з MBCiA на проведення фестивалю, проте з огляду на пандемію скасувала його.

Міністерство не підтримає цього року також проєкти Фонду «Бенефіціум 2018» (організація фестивалю «Масниця» [Maslenica]) та діяльність Фонду відродження, досліджень і розвитку спадщини перемиської землі «Стривігор». ■

Павло ЛОЗА
Фото автора статті

Помішалися на «ідеології необандеризму»: польські історики відповідають «кресов'янам»

ІГОР ІСАЄВ,
журналіст

Четверо істориків, спеціалістів в царині польсько-українського минулого, відповіли на вимоги «кресових» середовищ, сформульовані в листопадовому листі до міністра освіти Пшемислава Чарнека («НС» № 49 2020 року). Ці історики: Гжегож Мотика, Гжегож Грицюк, Ян Пісулінський і Маріуш Зайончковський.

«Дивно, — підкреслюють вони, — що лист із антисемітським та анти-українським змістом, типовим для давно минулої епохи, поряд із представниками кресово-національних кіл, підписала група людей з наукових установ. Складається враження, що вищезазначена ініціатива могла бути провокацією, спрямованою на розпалення ворожнечі у польсько-українських відносинах, принаймні в області діалогу про болюче і важке спільне минуле».

У листі «кресов'ян», нагадаю, пропонується обмеження прийняття студентів з України, «дебандеризація» тих, хто вже навчається в Поль-

щі, та постійний нагляд за школами з українською мовою навчання. «Кресов'яни» висловлюють надію, що Чарнеку вдасться подолати наслідки політики «підпорядкування Польщі іноземним інтересам» — у цьому, на думку авторів, полягала «т.зв. ідеологія Гедройця» та «ідеї Адама Міхніка». «Кресов'яни» не стороняться теорії змови і підкреслюють, що метою цих людей було «створення UKR-POL-у (колишньої Юдеополонії), тобто польсько-української держави під управлінням Хазарії». Саме тому, не вгамовуються автори, польська держава тільки те й робила, що відмовлялася від своєї пам'яті та ідентичності на користь інших держав і народів, а особливою жертвою мала стати відмова від пам'яті про Волинську трагедію.

Запровадження квот на українських студентів та учнів четверо істориків прямо називають «numerus clausus» (від лат. «замкнене число») — тобто сумнозвісною з Російської імперії чи східної Європи практикою квот на студентів єврейського походження.

«Ця пропозиція змін — у дусі як післявоєнного польського національного комунізму, так і довоєнного польського інтегрального націоналізму. Бо чим є пропозиція запровадити своєрідний numerus clausus для учнів українського походження та превентивну цензуру в школах з українською мовою навчання та польських університетах?» — риторично питають Мотика, Грицюк, Пісулінський і Зайончковський.

Історики також вказують, що автори «кресового» листа помішані на «ідеології необандеризму» у польському пуб-

лічному просторі, звідки виловлюють лише «необандерівський» переказ Волинсько-галицького злочину 1943–1945 років.

«Це вкрай нечесна оцінка досягнень польської історіографії щодо злочину. Бо як ще можна прокоментувати курйозні твердження про нібито занедбані дослідження у цій галузі після 1989 року?» — пишуть історики, підкреслюючи, що «кресов'янам» ідеться про посилення одностороннього національного переказу про злочин, а не про об'єктивні дослідження.

«Чи автори та підписанти листа [«кресов'ян»] не знайомі з працями провідних дослідників: Ришарда Тожецького, Анджея Леона Сиви, Гжегожа Мазура, Владислава Філяра та багатьох інших, зокрема нас? Чи не побачили жодного внеску у згадані дослідження Інституту національної пам'яті — Комісії з розслідування злочинів проти польського народу, яка діє вже двадцять років? Чи не помітили численних наукових та науково-популярних конференцій, організованих Інститутом національної пам'яті, дискусійних панелей, лекцій для студентів, уроків та лекцій для учнів початкових та середніх шкіл, виставок, навчальних пакетів для студентів та викладачів, документальних фільмів, створених у співпраці з TVP, публікацій наукових монографій, томів досліджень, післяконференційних та джерельних публікацій? Не кажучи вже про розслідування злочинів, здійснених ОУН-Б та УПА на Волині, Люблінщині, Підкарпатті чи у Східній Галичині в 1940-х роках, які проводили прокурори Комісії з розслідування злочинів проти польського народу?» — пи-

тають Мотика, Грицюк, Пісулінський і Зайончковський.

«Справді, треба проявляти крайню необізнаність чи злу волю, щоб не брати ці факти до уваги. Така інтерпретація лише ображає пам'ять усіх жертв польсько-українського конфлікту 1940-х років», — підкреслюють вони.

Польські історики обурені не тільки абсурдними аргументами, але й самою мовою «кресов'ян», як-от висловлюваннями «т.зв. вільна Польща» як означення нашої спільної держави, «польськомовні медіа» замість польських медіа, або «банди ОУН-УПА» як характерно описувала пропаганда комуністичної Польщі членів українського націоналістичного підпілля.

«Єдине, чого не додали у вимоги цього листа, так це повторного включення „Łup w Bieszczadach” Яна Гергарда до шкільної програми», — з сарказмом стверджують польські історики.

Як підсумок, вони підкреслюють, що лист «кресов'ян» «шкодить інтересам Республіки Польща», відповідає «очікуванням історичної пропаганди Кремля у сфері польсько-українських відносин» і є «частиною послідовної політики Росії щодо пам'яті Другої світової війни та тоталітарних режимів у Центральній та Східній Європі».

Справді, теорії змов, що сповідує невелике коло людей, можуть звучати голосно. Проте раніше чи пізніше вже не люди впливатимуть на ці теорії, а теорії керуватимуть людьми (особливо ті, за повіддя яких смикає Кремль). Це ми дуже добре побачили в січневому штурмі Капітолію. І нехай нам не судиться пережити такого «щастя». ■

ЗАПИСКИ МІГРАНТКИ

Усе, що має статися, — станеться

Як би сильно ми не хотіли чогось тут і зараз, якщо це не ваше — цього не буде. Уже не раз перекопувалася в тому, як наші думки впливають на те, де ми є. По суті, там, де ви зараз і що маєте — результат ваших помислів колись там у минулому. А я, як розумієте, не марила працювати на заводі чи в ресторанах швидкого харчування. Отож, мені і відмовили майже в усіх таких закладах. І знову я була без роботи.

Страх переповнював мене, щодня мучили думки про повернення додому, але я вкотре вирішила боротися і продовжувати пошуки. І саме після того, як я взяла себе в руки, на одному з сайтів пошуку роботи натрапила на оголошення про те, що на місцеве телебачення шукають відеооператора. Це я вмію, в поліцейську школу ходжу, тож вирішила йти на співбесіду.

Прийшовши на місце інтерв'ю, заходжу у приміщення, мені одразу пропонують каву, журнал і почекаати годинку, поки директорка приймає ще кількох кандидатів. Трошки понервувала, а коли заходила, напруга спала, і ми легко почали розмову. Жінка була вражена історією мого переїзду до Польщі. І одразу сказала, що вони хочуть бачити мене в команді. Чи варто говорити про моє щастя на той момент?

Я вийшла з офісу і просто бігла від радощів дорогою, посміхаючись на всі 32! Звісно, одразу задзвонила всім, кому тільки можна. Здавалося, ніби навколо все стало яскравішим! Єдине, що було в голові, — те, що потрібно йти до департаменту праці і брати направлення на роботу.

Залишалося зробити ще кілька документів, отримати «термін» в департаменті і за два тижні забрати останні папірці, аби потрапити на омріяну роботу. Але сталося не так, як гадалося. За кілька годин до того, як мені потрібно було йти до департаменту, мені подзвонила директорка і повідомила, що вони змінили своє рішення і відтепер можуть запропонувати мені вакансію стажерки з 8-годинним графіком за 1000 злотих на місяць, та ще й про легалізацію в Польщі я маю потурбуватися самостійно.

На жаль, повітряні замки розбилися вщент разом із такою важливою для мене картою побуту. Грошей не було, від голоду рятувала моя стипендія (підвищена) з університету в Україні — 250 злотих. Цих грошей вистачало просто не вмерти голодною смертю.

А як же платити за кімнату? Дякувати моїй подрузі, вона дозволяла платити тоді, коли в мене були хоч якісь кошти. Але я чудово розуміла, як важливо продовжувати візуалізувати своє жит-

тя: що я хочу отримати і ким стати. Не було ні дня без сліз, ні дня без шаленого страху і хвилювання за своє майбутнє. Але все, що має статися, — обов'язково станеться. Емоційна криза, нервовий зрив — називайте це як хочете, але такого морального напруження я не відчувала ніколи в житті. Немає роботи, проблеми з документами, грошима, батьками. І сварка з першим моїм другом в Польщі — Павлом, після якої, на жаль, ми не повернули наше спілкування. Ніколи не знаєш, коли востаннє бачиш людину. І я досі пам'ятаю те «папа», яке було останнім на найближчі 4 місяці. Якись сварки, нерозуміння одне одного остаточно призвели до того, що наше спілкування закінчилося на негативній ноті. Перші два тижні було все одно. Але потім...

Я взагалі не випиваю, але в один з днів мене так «накрило», що я купила 100 грам горілки і залпом випила з надією, що стане легше. Мене вимкнуло на пів дня, після чого я зрозуміла, що алкоголь не лише не рятує від проблем, а ще й «дарує» погане самопочуття.

Отож, єдиним виходом для себе я бачила — більше спорту, книжок, фільмів і вечірніх прогулянок. Мені не вдавалося заснути, я переживала так сильно, що мене мучили мігрені, нудота і панічні атаки. Здавалося, що я сходила з розуму. І коли писала йому, він не відпові-

дав. День у день — нуль. Душа боліла, я вмерла зсередини. Вигоріла, втратила себе і звинувачувала лише себе.

В одну з ночей я просто вийшла на вулицю і ревла щосили, голосно, не стримуючи емоцій. Пішла в один з парків Варшави, сіла на лавочку і прощалася з Польщею, дякувала Всесвіту за цю можливість, за те, що тут було і який досвід я отримала завдяки цьому переїзду. Так продовжувалося два місяці. ДВА.

Схуднувши на 7 кілограм, я подивилася в дзеркало і вирішила, що більше не можу втрачати себе. Адже я приїхала сюди не плакати і нити, розповідати про те, як важко дається успіх, як важко хоча б залишитися тут легально. Відтоді почала знайомитися з іншими людьми. А це для мене дуже важко. Я не можу навіть подзвонити комусь, що там казати про написати незнайомій особі. Але треба було. Я не соромилася своїх емоцій, своєї історії, свого болю.

І, на щастя, зустріла тих, хто заповнив пустоту хоч би на якийсь відсоток. Знайшла товаришів і друзів, які зіграли важливу роль у подальшому розвитку. Чесно кажучи, болить досі, важко морально, але розумію, що роль Павла зіграна в моєму житті. Він був тим мостом, який треба було перетнути, аби опинитися в Польщі, вивчити мову і багато працювати. А що буде далі — читайте в наступних замітках мігрантки. ■

Єва КРАВЧУК

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

У Варшаві відзначили
День соборності України

Фото з фейсбук-сторінки посольства України

22 січня українці, які проживають у Варшаві, традиційно відзначили День соборності України та 102-гу річницю проголошення Акту злуки Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки на вольському Православному кладовищі, де спочивають герої війни 1917-1921 років.

Після молитви, яку провів парох православної парафії на Волі, протоігумен д-р Адам Місіюк, який теж освятив козацькі могили, відбулося урочисте покладання вінків до пам'ятників воїнів Армії УНР у двох кварталах кладовища.

На події були присутні дипломати Посольства України у Польщі: радник-посланник Олег Куць та перший секретар Віталій Білий, які виступили перед присутніми. Про вагу тогочасних історичних подій згадали теж голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима та перший голова Об'єднання Юрій Рейт, який сьогодні є лідером Громадської ініціативи з догляду за могилами воїнів УНР у Варшаві.

Юрій Рейт пригадав, що коли 22 січня 1990 року Народний рух України організував живий ланцюг від Львова до Києва, котрий змусив українців повірити у власні сили та «перестати боятися комуністичного режиму», подібну акцію проведено у той же час у Варшаві українською громадою з усієї Польщі. Тоді організацію ланцюга солідарності з Україною ініціював Михайло Ковальський із Гожова-Великопольського.

Через пандемію на відзначення Дня соборності України на Волю цього року прибуло значно менше осіб, ніж торік — загалом близько двадцяти людей. Серед них були, зокрема, члени української скаутської організації у Польщі Пласт. Нагадаємо, що саме українська скаутська організація разом з польськими гарцерами вже два роки організовує акцію «Полум'я братерства» на місцях останнього спочинку воїнів УНР.

Телепроект українською на польському
телебаченні у Катовицях

Телеканал громадського телебачення «TVP3 Katowice» 7 січня розпочав телепроект українською мовою з польськими субтитрами «Далеко від дому». Він присвячений актуальним проблемам українців у Польщі, презентації української культури та традицій.

«Поєднати дві країни і два народи — це головна мета нової програми. Ми спробуємо у ній допомогти українцям інтегруватися у польське суспільство, щоб вони могли будувати тут свій другий дім. З іншого боку, ми познайомимо поляків з українською культурою і традицією, а також покажемо місця, які варто відвідати», — вітає глядачів українською мовою у першому випуску програми її ведуча Софія Ветряк. Передача була присвячена темі працевлаштування українських працівників у Сілезькому воєводстві та роботі Генерального консульства України в Кракові. Щомісячну програму можна дивитися на сайті katowice.tvp.pl (DALEKO OD DOMU).

Різдвяні привітання
для українців похилого віку

Фото з фейсбук-сторінки школи

Учні української Початкової школи ім. Лесі Українки в Бартошицях приєдналися до проекту «Різдвяні привітання для українських літніх людей». Учні-волонтери з 6-го класу на свята подарували найстаршим жителям міста різдвяні листівки з побажаннями, зроблені ними під час дистанційного навчання.

Чи знову поїде потяг «Київ-Перемишль»?

«Укрзалізниця» звернулася до міністра інфраструктури України щодо відновлення курсування рейсів «Інтерсіті» між Києвом та Перемишлем. Про це повідомив львівський портал «Діло».

«Ми вкотре звернулися до Міністерства інфраструктури з проханням направити запит польським колегам про відновлення цього сполучення. Для нас це дуже важливо, то був один із найприбутковіших наших маршрутів», — цитує слова голови компанії «Укрзалізниця» Володимира Жмаки львівський портал.

Потяги між Перемишлем та Києвом не курсують з початку пандемії коронавірусу — з весни 2020 року. Голова компанії зазначив, що не має сумнівів у затребуваності цього напрямку.

Українок номінували
на польську поетичну премію

Українські письменниці Маріанна Кіяновська та Катерина Калитко номіновані на літературну премію міста Гданська «Європейський поет свободи 2022». Про це можна прочитати на сайті премії. Журі отримало двадцять заявок, з яких обрало п'ятьох поетів та поеток: Анжу Голоб зі Словенії, Люлету Лешанаку з Албанії, Петра Грушку з Чехії та українок Катерину Калитко та Маріанну Кіяновську.

«Усіх п'ятьох, звичайно, об'єднує свобода, але в кожному випадку вона має різні виміри та відтінки, а поети мають різну чутливість і використовують різну поетику», — зазначив Анджей Ягодзінський, секретар журі.

Лауреати премії отримують сертифікати на сто тисяч злотих для поетів та двадцять тисяч злотих для перекладачів.

Тексти Катерини Калитко переклала Анета Камінська, а тексти Маріанни Кіяновської — Адам Поморський. Премію започатковано з метою відзначити та популяризувати поетичні видання, які піднімають одну з найбільш важливих тем — тему свободи, а водночас становлять неабияку мистецьку цінність.

Заявки на літературну премію від міста Гданська можуть подавати перекладачі та перекладачки, видавництва тощо. Відповідно до регламенту, на цей раз були враховані роботи поетів та поетес, які пишуть іноземними мовами та діалектами, зокрема: українською, албанською, чеською, естонською, німецькою, верхньо- та нижньолужицькою, польською, кашубською, норвезькою, саамською, словенською та квенською.

Зростає кількість українських немовлят
в Польщі

Минулого року консульські установи в Польщі зареєстрували майже 3471 новонароджених дітей-громадян України. Про це повідомило Посольство України в Польщі. 1520 дітей зареєстрували у консульському відділі українського посольства у Варшаві, в Генеральному консульстві України в Кракові — 1229. В дипустанові Гданська зареєстрований 581 новонароджений, в Любліні — 141.

В порівнянні до 2019 року — це майже на 13% більше; тоді нарахували 2995 немовлят. За інформацією посольства, у 2020 році 13 осіб (як і у 2019-му) відмовились від громадянства України.

Опрацьовано на основі повідомлень
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Побито рекорд добра

Цьогорічна акція «Свята без тата» пройшла онлайн, проте організаторам вдалося зібрати 167 500 тисяч злотих — це абсолютний рекорд за всі попередні роки. В Україні різдвяні пакунки отримало 3650 дітей.

У цьому році зібрано на 6,5 тис. злотих більше, ніж торік. Організатори збірки зізнаються, що не сподівалися такого результату, думали, що не буде навіть і половини минулорічної суми.

— Ми перераховували отримані гроші кілька разів, бо не вірили у таку кількість. Ніхто не чекав такого рекорду, тим більше у часи пандемії і при тому, що акція відбулася онлайн. Ми шоковані. Дійсно, це магія свят, — радіє Вікторія Батрин, одна з ініціаторок акції «Свята без тата».

Фото з архіву акції «Свята без тата»

Іншого виходу, як зробити акцію онлайн, цього року не було. Всі подарунки були виготовлені в Україні, координаційним центром став Хмельницький, де були закуплені всі товари. Їх розсилали до десяти інших місць по всій Україні, а там вже працювали волонтери, які готували подарунки. Частина гостинців дітям вручали військові.

— Це дуже символічно, коли військовий, друг тата привозить подарунок дитині. Ці діти сприймають військових з великою повагою, — вважає Вікторія Батрин.

Малеча отримала солодощі та іграшки. Це були індивідуальні подарунки, адже кожен військкомат має інформацію про сім'ї загиблих і має зв'язок з їхніми дружинами.

— Один хлопець забажав собі телескоп, щоб дивитися на свого батька, який тепер є зіркою. Він в це вірить. Ми не могли не здійснити його мрію і нам вдалося це зробити, — заявляє Вікторія Батрин.

Під час цьогорічної акції «Свята без тата» люди активно приєднувалися до благодійного аукціону, який проводився на сторінці «Свята без тата» у фейсбуці. Щодня, протягом грудня та початку січня, там з'являлися цінні, нестандартні та різноманітні лоти, на які можна було робити свої ставки.

— Цього разу підвищення ставок було великим. Минулого року люди пропонували по 10, 15, 20 злотих, а зараз — перебивали ставки інших, даючи навіть по 100 злотих і більше. Це теж у якійсь мірі спрацювало на кінцевий результат, — вважає українка.

З іншого боку, самі подарунки цього року були дорожчі, бо всі товари купувалися в Україні. Навіть попри те, що їх придбали у великій кількості на оптовому складі, все одно продукти та речі в Україні дорожчі, ніж у Польщі. Цього року вдалося підготувати 3650 подарунків. До речі, акцію в цьому році під-

тримали: посередницька фірма з працевлаштування «EWL» з Варшави та міжнародний поштовий оператор «Meest Polska», який передав на акцію «Свята без тата» 10% прибутку за грудень за пакки, які відправили з промокодом ELF.

Слід нагадати, що в Польщі вже кілька років до ініціативи приєднувалися греко-католицькі та православні парафії, гуртки ОУП, українські школи. Ініціатори акції вже від початку розуміли, що цього року така активність буде обмежена, бо на літургії до церкви приходять менше людей. Також діти були до середини січня на дистанційному навчанні, а саме учні українських шкіл минулими роками збирали солодощі та іграшки у школах, які і передавали потім у Варшаву.

— Волонтери з Варшави та інших польських міст зв'язувалися з нами та питали, як можна допомогти. Цього року робота була, проте більше у сфері логістики та координації, ми проводили аукціон, готували списки дітей і сліdkували, чи отримали вони подарунки. Після цьогорічної акції маю відгуки, що волонтери в Україні теж хочуть активно підключитися до ініціативи та готові через рік нам допомагати, — каже Вікторія Батрин. — Якщо через рік ситуація повернеться до нормальної, можливо, подарунки будемо готувати і у Варшаві, і в українських містах.

«Свята без тата» — це щорічна благодійна акція в Польщі зі збору коштів і подарунків для дітей, які втратили батьків на війні на Сході України. Волонтери вручають дари українським дітям під час Різдвяних свят. Акцію проведено вже сьомий раз. Її співорганізаторки — мати й донька Галина Андрушків і Вікторія Батрин, їм допомагають десятки волонтерів у Польщі та Україні. ■

Сторінку підготував Павло ЛОЗА

ГРОМАДА

Мокряни ходять із вертепом в рідному селі. Архівне фото. Джерело: фейсбук-сторінка колективу «Ослав'яни»

Українці в умовах коронавірусу: як живуть громади в Мокрому та Кракові

Мандруючи дистанційно слідами пандемії та локдауну української громади у Польщі, ми на сторінках «Нашого слова» намагаємося показувати різні думки про сьогоднішнє і майбуттє з усіх усюд Польщі.

На місцях, на жаль, домінує песимізм. Навіть голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима в інтерв'ю на сторінках тижневика заявляє, що організація «проходить кризу середнього віку» («НС» №2-3 від 10 та 17 січня 2021 року). Таким терміном прийнято називати період у житті людини, коли вона задумується над сенсом існування, переосмислює пройдений шлях. Не кожному під силу перебороти таку психологічну кризу, знайти правильну дорогу, коли, здається, значна частина життя вже минула.

Однак мені вдалося зустріти й оптимістів під час моїх «дистанційних мандрів». Це жительки села Мокре — Мажена Онишканич та її дочка Юлія. Мешканці цих невеликих українських острівців Підкарпатського регіону не надто злякалися коронавірусу — адже і до них мало хто приїздить, і вони самі не планують подорожувати далеко від домівки.

Мажена Онишканич, керівниця колективу «Ослав'яни», директорка початкової школи в Мокрому, громадська активістка на Сянїччині

У нашій школі частина вчителів працює як зазвичай: ходять на уроки «нульовий», 1, 2 та 3 класи. Всі інші учні й надалі вчать дис-

танційно. Колектив «Ослав'яни» від жовтня минулого року не провів жодної репетиції, його учасники практично не бачилися. Однак у грудні нам все-таки вдалося записати платівку з різдвяними колядками. У попередні роки у цей час ми ходили з вертепом у Мокрому та Морохові, приїжджали гості з України.

Записали колядки й діти з нашої школи — відео вони публікують у фейсбуці. Наші виступи можна послухати також на сайті перемиського Народного дому.

У церквах ще в останні тижні перед Різдом було багато вірян. На початку пандемії люди остерігалися приходити на недільні богослужіння, однак з часом стали менше боятися коронавірусу.

Після пандемії, я думаю, ми не закриватимемося у своїх хатах — переважить потреба спілкування. Так, члени нашого ансамблю дуже раділи, коли отримали змогу зустрітися для запису альбому в грудні. Усі чекають, коли вже можна буде бачитися одне з одним по-стійно — і для особистого спілкування, і для репетицій.

Такі процеси добре помітні у невеликих українських середовищах, як-от у нашому мокрянському. Минулого року довелося відмінити фестиваль «Свято культури над Ославою», тож цього року, аби надолужити втрачене, ми проведемо його зі ще більшим розмахом.

Я погоджуюсь зі словами Марка Сирника («НС» № 49 від 6 грудня 2020 року) про те, що українці в Польщі до завершення карантину скучать за колишнім життям і знову захочуть відвідувати велелюдні культурні заходи, фестивалі, концерти. Можна сподіватися, що їхніх учасників також стане більше ніж досі.

Юлія Онишканич, учасниця колективу «Ослав'яни»

Я зараз мешкаю у Кракові, а до Мокрого приїжджаю час від часу. Тому я можу порівняти життя двох громад. У Кракові ми хочемо і надалі бачитися у молодіжному колі, хоча, звичайно, через карантинні обмеження ці зустрічі тепер нечисленні. Нам дуже бракує, наприклад, Маланок. Зв'язки між старшими українцями-краків'янами також залишаються міцними. Коли пандемія закінчиться, наша громада в місті може стати меншою, але й надалі жити своїм життям. Тож, сподіваюся, ми повернемося до колишньої діяльності. ■

Орест ЛОПАТА

Фото з архіву родини Онишканичів

Поезія та пісня у вроцлавському гуртку

З віршами та співами вроцлавський гурток Об'єднання українців у Польщі закінчив буремний 2020 рік. Підбиваючи його підсумки, можна сказати, що, як і для всіх, рік став для нас певного роду викликом, і хочеться вірити, що нам вдалося гідно прийняти цей виклик. Ми залишаємося завжди націленими на позитив і оптимізм, зокрема завдяки голові нашого гуртка Ігореві Саламону.

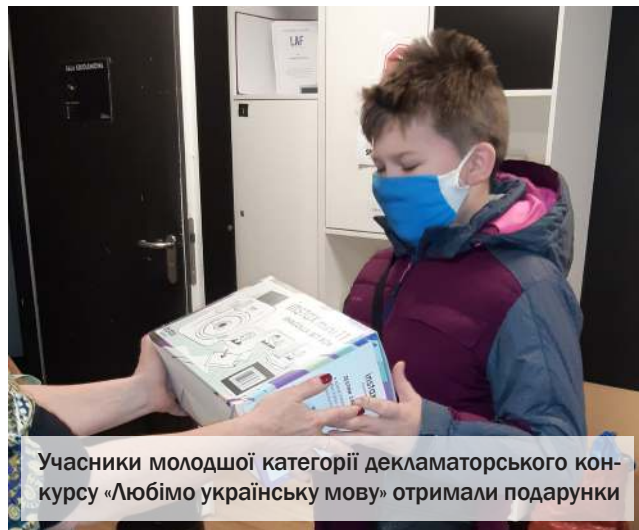
Одним із ключових завдань вроцлавського гуртка є діяльність української суботньої школи для дітей у Вроцлаві. Там діти національної меншини та мігрантів мають можливість вивчати українську мову, розвивати культурну самосвідомість та пізнавати традиції нашого народу. Це місце, де вони можуть поспілкуватися з однолітками в українському мовному середовищі. У 2020-му суботня школа була вимушена перейти на онлайн-навчання з невеликою перервою восени, коли діти стаціонарно відвідували школу. Для комунікації у фейсбуці було створено, окрім загальнодоступної інформаційної сторінки суботньої школи, також додаткові групи для батьків дошкільнят та учнів шкільного віку. У групах вчителі мають можливість надсилати щотижнево нові завдання для самостійного опрацювання та поширювати додаткові цікавинки. А батьки та учні діляться своїми досягненнями і залишають питання в разі їх виникнення. Окрім цього для живого спілкування було організовано щотижневі зустрічі з викладачами суботньої школи на платформі Zoom.

Через епідемію коронавірусу, на жаль, не відбулися наші традиційні заходи: бал на день св. Андрія та свято до дня св. Миколая. Але не залишати ж дітей без радості! Особливо в такі часи. Тож до дня св. Андрія діти отримали завдання: перевдягнутися на чарівників та чарівниць і прислати свої світлини. А до дня св. Миколая вони займалися творчими працями на тему свята: плакати, аплікації та інші вироби своїми руками. Всі, хто надіслав світлини до дня св. Андрія та дня св. Миколая, отримали чудові подарунки. Серед них

— творчі набори, настільні ігри, сувеніри і, звичайно, солодощі.

У 2020-му ми також провели два конкурси: традиційний декламаторський конкурс та конкурс вишиванок. Їх організовано вроцлавським гуртком ОУП в межах реалізації проєкту «Програма інтеграційна Руська 46А Вроцлав 2020-2021» за фінансової підтримки гміни Вроцлава.

XXXI декламаторський конкурс «Любимо рідну мову» відбувся у листопаді. Щороку він охоплює дітей та молодь у віці від 5 до 16 років. Темою цього року стала сучасна українська поезія. Через ситуацію з коронавірусом формат було змінено: замість

Учасники молодшої категорії декламаторського конкурсу «Любимо українську мову» отримали подарунки

Фото авторки статті

проведення заходу офлайн діти надсилали свої відеозаписи. До речі, це дало можливість розширити географію учасників. Крім дітей з української суботньої школи у Вроцлаві та постійних наших гостей з Лігницької школи з українською мовою навчання, до участі у конкурсі долучилися діти з Кракова. Всього заявки на конкурс подало понад 30 учасників. Журі мало можливість переглянути твори Ліни Костенко, Івана Малковича, Сергія Жадана, Григорія Фальковича та інших сучасних авторів у виконанні дуже талановитих дітей. Головою журі була Анна Урсулєнко, докторка літературознавства Інституту української філології Вроцлавського університету. З огляду на широкий віковий діапазон учасників конкурсу поділено на чотири вікові групи: до 7 років, 7-10 років, 10-13 років, 13-16 років. Традиційно всі учасники наймолодшої категорії отримали подарунки — цього разу це були блютс-мікрофони з вбудованою колонкою. Переможці та лауреати решти вікових категорій отримали планшети, смарт-годинники та фотоапарати.

У грудні напередодні свят відбувся конкурс вишиванок. Ми довго думали над форматом і втіленням конкурсу, адже зробити показ вишиванок на сцені, як то було раніше, не мали можливості. Так народилися «Вишиті колядки» («Kolędy wyszywane»). Завданням учасників конкурсу було заспівати колядки/шедрівки у національному вишитому одязі, записати себе й вислати відео. Заявки на участь у конкурсі були від українців, поляків, болгар. І знову через віртуальний формат конкурс поширився поза межі Вроцлава. Перед журі постало складне завдання: обрати переможців з майже 30 учасників. Адже співали діти, співали родини, співали професійно, з душею, співали колективи, співали в сімейному затишку і в лісі... Але головне — всіх об'єднували колядки та дух свята! ■

Анастасія НЕТАХАТА,
членкиня вроцлавського гуртка ОУП

УКРАЇНА

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

США – Україна: підтримка в обмін на реформи

Новий президент США Джо Байден дуже добре знає Україну і неодноразово висловлював думку про необхідність підтримати її. Але це означає, що нова вашингтонська адміністрація пильно стежитиме за реформами в Україні та боротьбою з корупцією, оскільки ці два питання Байден вважає пріоритетними для країни.

Українці з радістю сприйняли перемогу Джо Байдена, хоча Дональд Трамп і мав тут своїх прихильників. На думку останніх, всупереч звинуваченням у підіграванні Росії, саме Трамп заблокував будівництво «Північного потоку-2» і погодився постачати зброю в Україну.

Водночас саме у зв'язку з президентством Трампа за останні чотири роки країна двічі була залучена до американських внутрішніх справ. Вперше – коли під час американської виборчої кампанії 2016 року в Україні були опубліковані матеріали, які засвідчили, що тодішній керівник виборчого штабу Трампа Пол Манафорт отримував гроші з оточення експрезидента Віктора Януковича.

Ще один скандал був пов'язаний із телефонною розмовою Трампа та Зеленського у 2019 році. Американського президента звинуватили у тиску на Володимира Зеленського з метою змусити Україну провести розслідування проти Хантера Байдена (сина Джо Байдена), оскільки саме від цього могла залежати військова допомога країні. Ця історія послужила причиною імпічменту Трампа, однак завдяки сенаторам республіканцям імпічмент не увінчався успіхом.

Тож перемогу Байдена сприймають в Україні з оптимізмом. Київ сподівається повернутися до ясних і зрозумілих правил щодо європейської політики США при одночасному твердому ставленні до Росії.

Президент, який добре знає Україну

«Джо Байден розуміє те, чого не розуміє Дональд Трамп: Україна бореться за захист своєї незалежності і суверенітету. Успіх України сприятиме кращій безпеці і стабільності Європи, що є в інтересах Америки», – йшлося в комюніке, опублікованому виборчим штабом Байдена у жовтні 2020-го.

Це не порожні слова. Чимало експертів наголошують, що досі у США не було президента, який би настільки добре знав українську реальність та її політику.

Будучи віцепрезидентом у 2009-2017 роках, він кілька разів відвідував Україну. Коли прийшов Майдан і на вулицях Києва відбувалися сутички у січні та лютому 2014 року, Байден телефонував тодішньому президентові Януковичу, який, ймовірно, перестав відповідати на його дзвінки.

З 2014 року Байден ефективно контролював політику США щодо України. Він добре знав Петра Порошенка, але у Білому домі швидко втратили віру у тодішнього президента України як лідера, який би міг проводити кардинальні реформи.

Будучи заступником президента, Байден здобув реноме друга України, який критикує дії Кремля. Між тим, Байден також був розчарований ставленням українських політиків.

«Ви можете схилити траєкторію історії цієї нації в бік більшої справедливості та можливостей для вашого народу, і зробити це зараз», – звертався він не лише до депутатів, президента та прем'єра, але й до усього українського політичного класу під час промови у Верховній Раді в грудні 2017 року.

Як пише Альона Гетьманчук, директорка Центру «Нова Європа», у своїй статті в «Європейській правді», «він сподівався на усвідомлення депутатами відповідальності за зміни в країні і відповідну зміну їхньої поведінки. Показова деталь: оплески Байдену лунали тільки тоді, коли він говорив про агресію Росії, і жодного разу, коли він говорив про корупцію».

Україна не тільки не принесла Байдену «історії успіху», яку він міг би використати у передвиборчій кампанії, а навпаки, додала клопоту. Хоча «творцем» проблеми був його син Хантер, який отримав посаду у правлінні Burisma Holdings. Це гірничодобувна компанія, що належить колишньому міністру екології часів Віктора Януковича Миколі Злочевському, якого звинувачують у корупції. Оточення Трампа використало працевлаштування Хантера Байдена з метою атакувати його батька. Деякі українські політики підігравали їм.

Однак, на думку українських експертів, немає жодних ознак того, що ця ситуація може вплинути на поточну політику США щодо України.

Пристаючи до президентських виборів, Байден сказав, що у разі обрання президентом він хотів би,

▲ Президент США Джо Байден
Фото з Вікіпедії

щоб Україна стала одним із пріоритетів американської зовнішньої політики. Він підкреслив, що необхідно продовжувати зміцнювати оборонні можливості України за підтримки США, а також підтримку її енергетичної незалежності.

Не тільки Байден

В Україні цікавляться не тільки Байденем, а й кандидатом на пост державного секретаря Ентоні Блінкеном, що відповідатиме за зовнішню політику. Деякі українські медіа вказують на зв'язки предків Ентоні Блінкена з Україною. Його прадід Меір Блінкен був відомим автором оповідань, напи-

саних на ідиш, та емігрував з Києва наприкінці XIX століття.

Але основна увага приділяється тому, що Блінкен добре знає Україну і розуміє необхідність американської підтримки. Обіймаючи різні посади в американській дипломатії, він багато разів відвідував Україну між 2009 і 2017 роками. Він був одним із перших американських чиновників, який говорив про можливість передачі зброї в Україну у 2014 році. Однак адміністрація президента Барака Обами тоді не пішла на такий крок.

«Границі не можна змінювати силою. Якщо ми дозволимо, це буде прецедентом не лише тут, у Європі, але й у всьому світі», – сказав Блінкен у Києві у 2015 році.

Київ розраховує на пріоритетну позицію

«В Україні очікують, що «українське досвід» стане одним із пріоритетів зовнішньої та безпекової політики адміністрації Байдена і, зрештою, фігуруватиме важливим елементом його «президентської спадщини» (legacy) – так на Заході називають здобуток, завдяки якому керівник держави лишається в історії», – написала наприкінці листопада 2020 року Альона Гетьманчук.

З точки зору інтересів України, важливо посилити роль США у міжнародних організаціях: НАТО, ООН, G7. Київ також сподівається, що США зі своїм новим керівництвом можуть зіграти важливу роль у припиненні війни на Донбасі, а також долучитися до процесу деокупації Криму. Україна розраховує на продовження санкційної політики проти Росії і збільшення американської військової допомоги.

Зброя для України

Після своєї відставки у 2017 році Ентоні Блінкен опублікував статтю в The New York Times під назвою «Настав час адміністрації Трампа озброювати Україну». Блінкен зазначив, що економічних санкцій вже недостатньо, і Росія працює над дестабілізацією України та поверненням її у сферу впливу Росії. Дійсно, адміністрація Трампа вирішила тоді поставляти зброю, й Україна отримала, зокрема, протитанкові ракетні установки Javelin.

Експерти вважають, що нова адміністрація Байдена продовжить політику переозброєння України. Блінкен підтвердив це під час нещодавніх слухань у Сенаті. Також кандидат на посаду міністра оборони Ллойд Остін підтримує надання Україні смертельної зброї.

Перш за все – реформи та боротьба з корупцією

Втім, американська підтримка не буде безумовною. У передвиборчій кампанії Байден заявив, що допомога США залежить від успіхів у боротьбі з корупцією, включно із завершенням судової реформи.

Українські експерти це усвідомлюють. Подальша інтеграція України із Заходом залежить від успіху реформ та боротьби з корупцією. Тому, на їхню думку, Вашингтон повинен підтримати країну на цьому шляху, включно із скасуванням віз та запровадженням санкцій проти тих, хто виступає в Україні проти антикорупційних реформ та паралізує роботу органів, створених для цього. Таким чином, м'яч зараз на боці Києва, значною мірою від України залежить, наскільки сильною буде підтримка США.

Заступник голови Офісу президента Ігор Жовква запевнив, що Зеленський буде союзником Байдена в здійсненні антикорупційних заходів в Україні. Але Вашингтон зацікавлений у тому, що буде зроблено, а не у заявах.

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

З 25 січня Україна переходить до послаблення карантинних обмежень. Вимоги будуть такі, які діяли в грудні 2020 року. Міністр охорони здоров'я Максим Степанов заявив, що завдяки посиленню обмежень з 8 по 24 січня ситуацію з епідемією COVID-19 вдалося стабілізувати. Він подякував підприємцям за дотримання рекомендацій та вимог уряду. «Спільно нам вдалося стабілізувати ситуацію й розвантажити нашу медичну систему та медпрацівників. Якщо на початок грудня показник пацієнтів із підтвердженим COVID-19 або підозрою становив приблизно 29 000, то на сьогодні цифра складає 18 651 людина», – зазначив він. Тепер заклади громадського харчування працюватимуть з 7.00 до 23.00, музеї, кінотеатри, спортивні центри діятимуть з обмеженням кількості осіб на певну площу. Діятиме заборона на проведення святкових заходів, дискотек, обмеження щодо кількості осіб на проведення масових заходів.

У Києві відбулась акція на підтримку Навального. 23 січня під посольством Росії у Києві пройшла акція, учасники якої, – понад 40 осіб – вийшли підтримати російського опозиціонера Олексія Навального. На будівлі посольства Росії висвітили проекцію з закличками: «Свободу заручникам Кремля» та «Свободу Навальному!». Наприкінці акції близько двох десятків чоловіків зривали плакати та вчинили суперечку з учасниками події. 23 січня у багатьох містах Росії відбулись масові протести на підтримку Навального, лише в Москві в них взяли участь близько 40 тисяч людей. Самого Олексія Навального затримали в російській столиці 17 січня відразу після його повернення з Німеччини, де він лікувався після отруєння «Новічком». В Україні опозиціонера критикують за його позицію щодо анексії Криму – у 2014 він заявив, що Крим залишиться частиною Росії.

У Харкові 21 січня сталася пожежа в нелегальному будинку для літніх людей «Золотий час». У ній загинули 15 людей і постраждало за різними даними від 5 до 11 осіб. На момент трагедії у будівлі було приблизно 30 людей. Поліція відкрила кримінальну справу за порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки. Затримано чотирьох осіб. У всіх областях України перевіряють законність будинків для літніх людей, а також умови проживання в них. Президент Володимир Зеленський підписав указ про оголошення 23 січня днем жалоби за загиблими у пожежі.

Україна – на другому місці по експорту зернових у світі. «За результатами 2019/2020 маркетингового року в сукупності за обсягом експорту всіх зернових культур Україна стала «срібним призером», пропустивши вперед лише США», – прокоментував заступник міністра розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства Тарас Качка. За даними Міністерства сільського господарства США в минулому році в рейтингу найбільших експортерів зернових Україна посіла друге місце за обсягом поставок ячменю, четверте – по кукурудзі, п'яте – по пшениці. Ситуацію із ринком зернових обговорювали на 52-й сесії Міжнародної ради з зерна. У 2020 році через посуху врожай в Україні сильно знизився. Аграрні компанії намолотили 65,4 мільйона тонн зернових і зернобобових (в тому числі 25,1 млн тонн пшениці, 29,8 млн тонн кукурудзи). У 2019 році врожай зернових становив 75,1 млн тонн.

В Україні вже тиждень, від 16 січня, діє новий закон «Про забезпечення функціонування української мови як державної». Згідно нього вся сфера обслуговування має перейти на українську. За цей час до Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя зі скаргами про порушення звернулися 34 людини, а загалом було 195 скарг. Більшість звернень стосувалася відсутності української версії сайтів інтернет-видань та сайтів інтернет-магазинів (117), про порушення своїх прав у сфері обслуговування заявили 34 людини.

Український фільм «Атлантида» вийшов на великі екрани у США. Стрічка Валентина Васяновича номінована на премію «Оскар» у 2021 році. «І стартує він (вихід на екрани, – ред.) з чудової рецензії у «The New York Times». Автор Гленн Кенні вдало підмічає особливості фільму. Зокрема нетипову для антиутопії прив'язку до реальності та візуальний стиль», – йдеться на офіційній сторінці стрічки у Фейсбуці. Прем'єра «Атлантиди» відбулась 22 січня у одному з найкращих незалежних кінотеатрів у Нью-Йорку «Metrograph».

Підготувала Христина ЗАНИК

ІНТЕРВ'Ю

Відкриті до України

Журналістка, культурологиня, філологиня, редакторка Радіоцентру народної культури Польського радіо та Польського радіо для закордону Мар'яна Кріль розповідає про свою нову книжку «Натхненні Україною. Польсько-українські діалоги з Любліна».

Перше питання, яке спадає на думку, коли хочеш запитати автора чи авторку про його чи її нову книжку, це спалах ідей, поштовх написати таку річ. Утім, я почну питати з кінця, тобто із заголовка, який автори придумують переважно наприкінці. Отже, польсько-українські діалоги... після проведення цих 9 розмов, що входять до книжки, яке нове значення має для тебе слово «діалог», саме у контексті польсько-українських відносин?

Коли я подавала назву цього проєкту на стипендію мера міста Люблін (в межах якої видано книжку), то вжила робочу назву. Слово «діалог» виринуло з багатьох роздумів. Я відкинула інші ідей, бо діалог виявився найважливішим. Для мене діалог є першочерговим моментом, джерелом порозуміння, моментом відкриття одне до одного.

Ще на початку, коли я запрошувала людей на інтерв'ю про Україну, всі реагували дуже позитивно, навіть якимось піднесено. Тоді я зрозуміла, що діалог є ключовим у польсько-українській співпраці. Незважаючи на непорозуміння, конфлікти, на різні негативні моменти, саме діалог здатен зміцнювати відносини. Мудрість героїв цієї книжки полягає саме у цьому. Кожен на своїй ділянці намагається поглиблювати діалог і через це розвивати польсько-українську співпрацю.

А як мала би виглядати модель успішного польсько-українського діалогу?

9 років життя в Любліні дали мені багато зразків польсько-українського діалогу і співробітництва. Звісно, були і позитивні моменти, і негативні. Щоразу, коли щось виникало, якась ідея співпраці, чи то допомога для Майдану, чи то захист скверу ім. Тараса Шевченка, чи конкурс «Польсько-українські зустрічі майстрів слова», чи ще якісь інші речі — я завжди бачила перш за все відкритість. І мені здається, та відкритість — це головне, що повинно бути в діалозі. Тобто ми відкидаємо свої амбіції і просто слухаємо. Працюємо для спільних цілей. Що ми хочемо тим діалогом досягнути — має вже другорядне значення.

А чи під час діалогів зі своїми співрозмовниками ти почула щось, чого не сподівалася, не очікувала або навіть не хотіла почути?

Однозначно я не сподівалася почути в кількох розмовах, зокрема з журналістом Павлом Боболовичем, його родинну історію про негативні історичні моменти, хоч він про них дізнався вже в дорослому віці, і це не вплинуло на його бажання працювати в Україні чи писати про російсько-українську війну. Або, наприклад, видатний громадський діяч Кшиштоф Становський, згадуючи про діяльність людей польсько-українського діалогу, говорив, як прикро, що держава Україна так мало звертає увагу на їхню діяльність. Мені, як українці, було соромно це чути. Ця робота, часто на волонтерських засадах, як для мене, є дуже важливою. На жаль, погоджуюся з тим, що українська влада її не цінує, хоча часто її вимагає. Мало дається державних нагород, і хоч може, для деякого це дрібниця, але людям треба дякувати, показувати, що вони потрібні. Чомусь негативні моменти, суперечки між на-

Мар'яна Кріль

Фото Вітольда Горовського

шими країнами всі відразу бачать — і тут, і там. Натомість хто помічає добру роботу звичайних людей?

Я шойно повернулася з України і мала нагоду поспілкуватися зі знайомими. Вони мене при кожній зустрічі питають: ну як, поляки негативно ставляться до українців? Ображають? Ну, звісно, є різні випадки, але чому ніхто не питає про добрі речі, про проєкти, переклади книжок, організацію заходів, допомогу для України? На це вже увага не звертається. І це погано.

Я дивлюся на приклад Любліна і Познані, де мала змогу трохи пожити і працювати, і бачу, що насправді багато відкритого і корисного між нами відбувається. Ти згадувала про ідею книжки... Така розмова, якої у книзі немає, а мала б бути, це розмова з людиною, якій вона присвячена — покійному Лукашеві Горовському, першому почесному консулу України у Познані. Це була б розповідь про те, як він відкривав для себе Україну у Познані, звідки взагалі ближче до Берліна ніж до Києва, як він допомагав першим трудовим мігрантам, які часто не мали де жити, які нелегально працювали. Коли понад 10 років тому від нього я почула ці розповіді, подумала: скільки є людей, які надихаються Україною.

Польсько-український діалог часто є заручником історичного контексту. Чи ти також намагалася ставити акцент на значенні минулого у своїй книжці?

Ні. Так би мовити, акцент поставився сам на сучасному, книжка зосереджується на діяльності живих людей. Вони розповідають, як відкривали для себе Україну, що цікавого вони в ній бачать, які проєкти роблять. Але, звісно, навіть якщо не питати, історичні моменти виникають. І я тоді, чесно скажу, в них не заглиблювалася. Хоч, безумовно, в загальній картині вони важливі, але моя книжка не про історію, а про сучасність і про шляхи співпраці на майбутнє. В цьому контексті дуже важливо розуміти вплив історії на стереотипному рівні. Наприклад, Александра Зінчук, яка походить з польсько-українсько-бі-

лоруського прикордоння, розповідала, що вона ще в університеті не розуміла, чому люди в її регіоні говорять «своєрідною» мовою. Це про ще інший історичний контекст, який лишається замовчуваним.

Згадуєш про Александру Зінчук, авторку книжки «Поєднання через важку пам'ять» про події 1943 року на Волині. Чи ви торкалися теми її книжки?

Так. Вона працювала над цим проєктом в 2011-12 роках в осередку «Брама Гродська — Театр НН» протягом року з надзвичайною постаттю, нашим спільним другом, якого, на жаль, вже немає на цьому світі, — Юрієм Матушаком. Юрій походив з Донецька і загинув в Іловайському котлі. Він, як україномовний історик з Донецька, дуже багато боровся за українську мову, за те, щоб Донецькому університету було присвоєно ім'я Василя Стуса. Юрій почав відкривати Александрі сучасну Україну, вона від нього багато дізналася, зокрема, як події 40-х років ХХ ст. бачать сьгоднішні українці. Ми про Юрія багато говорили, про останні дні їхнього спілкування в серпні 2014 року. Завдяки Александрі Зінчук до нього мала б потрапити захисна каска, але не встигла. Те, як люди розкривали свої особисті історії в тих розмовах, було для мене також тим, чого я до кінця не сподівалася.

Ще однією цікавою постаттю є музикантка Ева Гроховська, котра розповідала, як один українець навчив її співати українських пісень. А потім ця людина трагічно загинула, і Ева після цього не могла ні співати, ні вертатися до цього фольклору. Лише, коли поїхала до Києва, ходила місцями пам'яті цієї людини, вона пізнала наново Україну, відкрила її для себе. З того часу змогла знов співати і їздити на Полісся, на Волинь, записувати українські пісні. Вона, до речі, має величезний архів фольклорних записів, на рівні великих етномузикознавців. Багато робить для популяризації цієї музики у Польщі.

Один з моїх улюблених польських репортерів вважає, що гарне інтерв'ю

можна зробити, ставлячи будь-якій людині один, відповідно продуманий перелік універсальних запитань. Чи ти саме так ставила своїм співрозмовникам однакові запитання, чи навпаки — до інтерв'ю з кожним готувалась індивідуально?

Це трохи залежало від ситуації, де ми спілкувалися. З частиною співрозмовників я спілкувалася на їхній території, скажімо, у них вдома, до деякого я приходила на роботу, а з більшістю — в нейтральних місцях. Розмови не починалися і не склалися з тих самих питань, але ключовим було для мене одне: чи вас надихає Україна? Воно з'являлося, але не на початку. Насправді, люди часто самі починали розмову, залишалося лише уважно слухати. Ти можеш собі запланувати інтерв'ю, але певні питання впливають у процесі, і твій план може зовсім не спрацювати. На щастя, мої співрозмовники самі відкривалися. Наприклад, першу частину розмови з видатним перекладачем Богданом Задурою я записувала в Любліні під час однієї події. Але там постійно хтось його смикав, і він мусів швидко завершувати. Натомість, другу частину я вже записувала в нього вдома, в Пулавах, і це була фантастична розмова, з показом книжок, з цитуванням поезії. Мені також здається, що момент відкриття другої людини залежить від твого власного ставлення. Я завжди намагалася бути сама собою і тоді питати про те, що мене цікавить.

У заголовку ти вказуєш, що це діалоги з Любліна. Утім, в першій розмові з професором Єжи Бартмінським ти починаєш питанням про... Перемишль. Як це так?

Я знала, що ти про це запитаєш (сміється). Ця розмова з видатним мовознавцем, етнологістом, професором Єжи Бартмінським, була записана ще в 2014 році. Я тоді вела україномовну передачу «Майбутнє України» на Польському радіо Люблін. А почала я так тому, що для професора українська культура, зокрема пісні, починалася з Перемишля. Аспект міста, в якому він народився, надзвичайно важливий в контексті української спадщини. Він більшу частину життя прожив у Любліні, де на уроках української мови познайомився зі своєю дружиною, проте у нашій розмові неодноразово вертався до Перемишля. Зокрема, розказував про кінець 80-х, коли на вулиці в Перемишлі почув українську мову, обернувся і побачив професора Володимира Мокрого. Від нього записав потім українські колядки, які дуже його цікавили і були основою для подальших досліджень.

А яким тоді є Люблін у цій книжці?

Люблін називає себе містом натхнення. І справді, якщо згадувати про переклади української літератури Богдана Задури, музику Еви Гроховської, інтеграцію новопритулених мешканців Любліна, якою займається Анна Домбровська, або навіть те, як Павел Боболович у 90-ті роки продав на базарі на Руській взуття, знайомився з українцями та пив з ними на свята самогонку, — в тому всьому є Люблін. Є його гамір, прихована багатокультурність, про яку не говорять та яку не всі хочуть бачити. Але вона є. Я маю на увазі новостворену багатокультурність, її будують зараз новопритулені мешканці міста. Перед пандемією не було такого тижня, щоб не відбувався якийсь український захід — виставка, літературна подія, концерт чи дискусія на українську тематику. ➔

АНАЛІТИКА

Польська східна політика: якою вона є і як зробити її кращою?

Наприкінці минулого року Колегіум Східної Європи ім. Яна Новака-Єзьоранського у Вроцлаві організував конференцію, присвячену східній політиці Польщі. Цілком очікувано, політики висловлювалися згідно зі своїми політичними симпатіями, водночас майже всі учасники дискусії погодилися у тому, що у зовнішніх відносинах, зокрема з Україною, перед Польщею стоїть низка викликів. І попрацювати тут треба не тільки державній адміністрації, але й місцевим органам самоврядування. Також можна було почути, що якість польської політики безпосередньо залежить від позиції офіційної Варшави в структурах Європейського Союзу.

У своєму виступі голова Сеймової комісії із закордонних справ, представник правлячої команди «ПіС» Марек Кухцінський різко не погодився із думкою про те, що Польща практично не має східної політики. У підтвердження цього він згадав візит колишнього президента Леха Качинського у 2008 році у Тбілісі і спільний з главами інших держав захист Грузії від російської агресії. Проект політичних опонентів «Східне партнерство» він назвав потрібним, але малоефективним з огляду на скромний бюджет. Також Марек Кухцінський зауважив, що Польща постійно підтримувала Україну в її європейських прагненнях, зокрема у підписанні договору про асоціацію з ЄС. На його думку, в майбутньому потрібно активніше ставитися до питання «стипендій для тих, хто повертається» — йдеться про підтримку студентів зі Сходу Європи, які після навчання у Польщі хочуть виїхати у свої держави. Це стосується як представників польської меншини на Сході, так і просто молодих українців чи білорусів. «Це найдешевша популяризація польських та європейських інтересів», — зазначив Марек Кухцінський. Він вказав також на шанси, які дає величезна присутність громадян України в Польщі. В 2018 році в межах малого прикордонного руху в таких містах, як Холм, Перемишль, Ярослав, Замосць, українці витратили близько 7,6 млрд злотих. У 80% коштів з'явилися у роздрібній торгівлі, а це означає реальний заробіток для Польщі, збереження робочих місць та

надходження у місцеві бюджети. «Полегшення умов в'їзду і торгівлі для таких людей може бути одним з двигунів польської економіки», — сказав Марек Кухцінський.

Критичніше про східну політику говорив віцеголова Сеймової комісії із закордонних справ, депутат «Громадянської платформи» Роберт Тишкевич. Він переконував, що через такі дії, як вето до спільного бюджету ЄС, Польща отримує ярлик авантюриста і послаблює свої позиції, а отже стає менш привабливою для східних партнерів, які зараз воліють зміцнювати відносини з маленькою Литвою чи Німеччиною. Польща, на думку Тишкевича, втрачає також свою привабливість у ролі мосту між Сходом і Заходом. У той же час підтримка білорусів у боротьбі за демократію та свободу показала, що польські політичні сили, попри радикальні розходження, можуть діяти спільно. «Все це може бути успішним, якщо в Європі ми перестанемо бути авантюристами і почнемо співпрацювати», — відзначив Роберт Тишкевич.

Ще один представник Сеймової комісії із закордонних справ, член партії «Союз лівих демократів» Анджей Шейна переконував, що серйозна зовнішня політика неможлива без економічної складової. Загалом вже багато років у закордонній політиці більшості держав поширюється тренд її економізації (переваги економічних питань над іншими). У випадку України політик говорив про суцільний застій у відносинах, аж до останньої зустрічі президентів Дуди і Зеленського та економічного форуму в Одесі. Як

підкреслив Анджей Шейна, це не стало переламним моментом, але — певним зрушенням. На його думку, було б варто зібрати польських менеджерів, які зараз працюють хоча б в Україні, і їх, як практиків, запитати: чого потребує там польський бізнес, як може його підтримати уряд і як для цього можна використати зв'язки між президентами? Також політик підкреслив, що в Польщі конче треба подбати про права працівників з України чи Білорусі, щоб вони не використовувалися як дешева робоча сила, — це завдання для теперішнього уряду, навіть попри кризу, пов'язану з пандемією.

В окремій дискусійній панелі, присвяченій економічному співробітництву, експерти зауважили, що Україна після входу у дію угоди про асоціацію все-таки не стала «тигром економічного розвитку». Йй не вдалося дати позитивний приклад ні іншим пострадянським державам на Сході, ні власним окупованим територіям. За словами Славоміра Матеушака з Центру східних студій, відсутність успіху вказує на подальший сильний зв'язок олігархічного бізнесу і політики, неефективну боротьбу з корупцією і слабкість українського судочинства. Після Революції гідності 2014 року під тиском громадського сектора і Заходу, який дає кредити, ці проблеми зменшилися, але незначно. Загалом, як зауважив експерт, зміни саботують не так українські олігархи, як політичні еліти, зацікавлені у збереженні теперішньої ситуації.

Даріуш Шимчиха з Польсько-української економічної палати нагадав, що актуальне економічне співробітництво між країнами буде малий та середній бізнес — і це суть польського економічного успіху в Україні. Також він додав, що польські інвестиції в Україну чи купівля місцевих фірм відбувалися в основному до 2014 року — зараз цього немає. Проте експерт вбачає шанси на розвиток у політичному потеплінні між Варшавою і Києвом та... пандемії. Виявляється, що зараз до Палати звертається все більше підприємців у пошуках партнерів в Україні — через те, що пандемія змусила їх до пошуку нових ринків і можливостей. Загрозою, на яку вказав Даріуш Шимчиха, є певна зверхність польської сто-

рони щодо українських партнерів: «Ми не відчуваємо, що вони мають свій розум, амбіції та досвід, ставимось зверхньо, не враховуючи їхню суб'єктність, тож мусимо цього позбутися». Ще одна проблема, на думку експерта, — це те, що польський бізнес активно шукає партнерів в традиційних галузях, як сільське господарство, не зважаючи на розвинутий український сектор інформаційних технологій. Даріуш Шимчиха підкреслив, що Україна має креативне і амбітне молоде покоління, і цей потенціал варто використовувати. Тому треба посилювати співпрацю на рівні урядів, бо, як зауважив Даріуш Шимчиха, востаннє представники з питань польсько-українського економічного співробітництва зустрічалися у 2017 році. Щоб взаємовигідна співпраця розширювалася, потрібно також зайнятися кордоном — спростити процедури, розвивати інфраструктуру тощо.

Східну політику проводять також місцеві органи самоврядування. На рівні більших міст чи Маршалківських управлінь створені спеціальні адміністративні органи та призначені службовці. Гірше ситуація виглядає в менших гмінах, містах та повітах. Бартоломей Островський з Європейської асоціації для місцевої демократії в ході конференції говорив про рекомендації, які б дозволили саме на цьому найнижчому рівні активізувати співпрацю зі східними партнерами. Одне із запропонованих рішень — це призначення на рівні Маршалківських управлінь спеціалістів, які будуть допомагати меншим гмінам у пошуку партнерів, проектів та фінансування. На державному ж рівні варто було б створити нагороду за найбільш ефективне партнерство, а також спеціальний фонд для фінансування таких самоврядних партнерств.

Учасники триденної онлайн-конференції говорили також про польську політику щодо Білорусі, конфлікт в Нагірному Карабасі, політику США щодо Східної Європи, права людини на Сході, зокрема в Росії, Криму та окупованому Донбасі тощо. Повний запис дискусій можна подивитися на ютуб-каналі Колегіуму Східної Європи. ■

Григорій СПОДАРИК

У книзі я хотіла теж показати те, наскільки багато цінного новоприбулі українці вносять до цього міста, зокрема те, як вони співпрацюють з нацменшиною, церквою, семінарією (де навчаються семінаристи з України). Тому є тут теж одне інтерв'ю з українцем — отцем Стефаном Батрухом. Він говорить як представник української меншини про відкриття для себе України через новоприбулих її громадян. У 2000 році було створено Європейський колегіум польських та українських університетів, тоді до Любліна приїжджало багато докторантів, на одному курсі могло бути навіть 100 осіб з України. І ці люди певними дорогами знаходили у Любліні греко-католицьку спільноту. Нерідко вони одружувалися між собою, народжували дітей, ставали одне в одного кумами, а навіть в дорослому віці хрестилися. Отець гуртував середовище, і воно на нього певною мірою також впливало. З цими людьми він створив перші Дні добросусідства на кордоні та інші українські події в Любліні.

А навпаки — чи серед твоїх польських співрозмовників були люди, для яких зустріч з українською нацменши-

ною в Польщі була першим кроком до відкриття України?

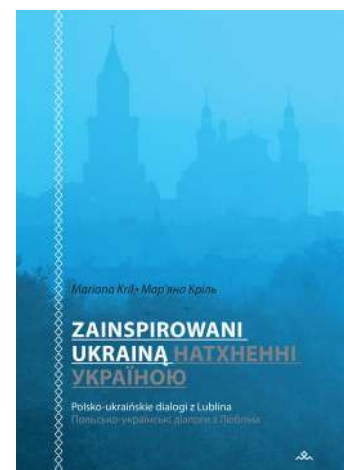
Тут можна згадати подружжя Агнешки Матецької-Скшипек і Марціна Скшипек з Оркестру святого Миколая, організаторів фестивалю «Фолькові Миколайки». Ще у 80-х роках, коли вони були студентами, мандрували по горах і відкривали для себе український та лемківський фольклор, прихований, небажаний і певною мірою заборонений. Мене це дуже здивувало, чому так було. Лише пізніше через контакт з нацменшиною я почала це розуміти. Агнешка і Марцін згодом в 90-х почали їздити десь на Гуцульщину, на Закарпаття пізнавати регіони сьогоденної України. Але першими були саме Бескиди, і вони тим пишаються.

Що би ти сказала, якби тебе сьогодні хтось запросив на розмову та запитав: чи ти натхненна Польщею?

Мені би це питання сподобалося (сміється). І у відповідь я б розказала наступну історію. Я навчалася в Тернопільському педагогічному університеті на українській філології, але додатково вибрала спеціалізацію «польська мова». І знаєш, завдяки цій польській

мові я відкрила для себе світ. Для мене було великим щастям на третьому курсі поїхати у країну, мову якої я вивчаю. Щоб ти розуміла — це не була любов до Польщі, бажання виїхати — це було щире захоплення тим, що я розумію певні явища в тому чужому для себе суспільстві, що я можу вільно спілкуватися з поляками, що в нас є спільні точки дотику. Я ще у Тернополі пішла якось на збори Спілки української молоді, і там треба було одним реченням сказати щось про себе. Я сказала: «Мене звати Мар'яна і я люблю Польщу» (сміється). Мені досі всі згадують цю історію і не можуть зрозуміти, чому я люблю Польщу, про що йдеться. Бо в нас стільки негативу, така складна історія, ми так били одне одного, а я от люблю Польщу. Бо я її справді люблю. Тут побачила свою країну по-іншому, познайомилася з багатьма прекрасними людьми, здобула надзвичайний досвід, тут я займаюся тим, чим хотіла займатися ще зі шкільної парти (тобто радіожурналістикою) і, власне, що найважливіше — я тут відкрила для себе Україну значно більше і ширше, ніж до цього, коли жила в Україні. Зокрема, також через різні діалоги — записані і незаписані — у моїй книжці.

Книжка «Натхненні Україною. Польсько-українські діалоги з Любліна» («Zainspirowani Ukrainą. Polsko-ukraińskie dialogi z Lubliną») видана у межах стипендії мера міста Любліна. Мова: польська і українська. Книгу можна буде придбати під час авторських зустрічей або у електронному і паперовому форматі через контакт з авторкою. Аудіозаписи усіх розмов, які проведено для створення цієї книжки, можна послухати тут: www.mixcloud.com/Zainspirowani.

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА

«Пам'ятайте одкаль ваши дідове!»

«Молода Лемківщина» – молодіжна громадська організація, основною статутною метою діяльності якої є збереження, дослідження та популяризація історії та культури Лемківщини як невід'ємного надбання українського культурного спадку. Про роботу організації, її плани та перспективи розповідає Микола Крупей, один з керівників «Молодої Лемківщини».

Як виникла ідея створення організації та які її головні досягнення?

З кінця 90-х років у Львові працює обласна організація «Лемківщина» й було декілька «хвиль» єднання молодих лемків. Зокрема у 2009-му група активістів-ентузіастів з цього середовища створила лемківський вертеп й так захопилася організаційними моментами, що вирішила створити молодіжну громадську організацію, яку назвали «Молода Лемківщина». З того часу й пошлося – головними стовпами діяльності стало відзначення великих релігійних свят (Різдва та Великодня), а також організація мандрівок Лемківщиною, участь у Ватрах та багато іншого.

Для нас важливо не закриватися виключно у лемківському середовищі, ми ставимо для себе ціль – «відкрити», представити лемківський культурний спадок всій Україні. Оскільки в українській шкільній програмі майже відсутня інформація про Закерзоння загалом, й про Лемківщину зокрема, ми створили «відкритий урок» про даний етнорегіон. Під час 45-хвилинного заняття школярі скорочено знайомляться з історією лемківських земель та культурною спадщиною (архітектура, стрій, говірка, побут, традиції). Урок ми вже провели у декількох львівських школах: дітлахам сподобалось, й тепер плануємо випустити методичний посібник для проведення уроку, яким може скористатись будь-хто з вчителів.

Близько двох років поспіль ми працювали над створенням електронної мапи населених пунктів Закерзоння, де позначено села, й не лише лемківські. До нас частенько звертаються нащадки депортованих людей й уточнюють інформацію про місця, звідкіля походять їхні дідо-баба. Також на мапу додані села із порубіжжя Лемківщини й Бойківщини, на даний час для повного переліку потрібно додати Холмщину й Підляшшя. Товариство «Надсяння» також поділилось своїми напрацюваннями. Сподіваємось, доукомплектуємо мапу.

Новий голова організації «Молода Лемківщина» Андрій Пеляк

Депутат Тернопільської обласної ради Степан Барна і Микола Крупей

Кажуть, що сучасна молодь переважно байдужа до традицій предків. Чи стосується це молодих лемків?

По-різному виходить. Хтось цікавиться, приходять, запитують, просять поради літератури, інші пишуть питання на фейсбук-сторінку, хтось приходять на наші заходи. Головне – запропонувати молоді якісний культурний продукт. Єдине, хотілося б, аби більше зацікавлення викликали не тільки розважальні проекти, як-от Ватра чи святкування певних подій, а й освітні й пізнавальні заходи. Однак, все залежить від вміння організатора зацікавити й провести подію на відповідному рівні, оскільки вибір зараз доволі великий, тобто питання в подачі. Загалом, маємо визнати, молодь активна.

Молодь Лемківщини

Які найвідоміші проекти «Молодої Лемківщини»?

Ми неймовірно радіємо, що в нас є люди, які знаються на нотній грамоті й люблять співати, а лемківських співанок просто сотні! Тому зовсім не дивно, що одним із великих наших проектів є «Лемко-співи». Ми полюбляємо збиратись у товаристві й вивчати малознані пісні. А де пісні – там і говірка. При нагоді – вчимося мови, якою розмовляли наші предки. Оскільки носії мови поступово відходять, не так багато місць, де можна її почути. Одним з таких є церква Володимира та Ольги у Музеї народної архітектури та побуту ім. Климентія Шептицького, де двічі на місяць служиться літургія полемківськи.

Ми звернулися на місцеве телебачення із пропозицією створення програми про лемківські пісні. Керівництво пішло на зустріч, й ми записали 33 програми у автомобілі, на кшталт відомого світового шоу «Сагруол Кагаоке». Телевізійні версії «Лемко-співів» транслювали й у інших регіонах, також вийшла аудіоверсія на радіо, що надихнуло нас на нові проекти.

Серед інших ініціатив: експериментуємо з лемківською кухнею – записуємо майстер-класи й таким чином популяризуємо гастрономічну спадщину регіону.

Також адаптуємо уривки Святого Письма лемківською й щотижня публікуємо їх на нашій сторінці у фейсбуці. Наші учасники розробили пішохідну екскурсію Львовом тими місцями й об'єктами, які пов'язані з Лемківщиною (як-от пам'ятник Никифору Епіфанію Дровняку, Музей-галерея вишиваних ікон отця доктора Дмитра Блажейовського тощо); досліджуємо історію лемківських сіл.

Чи підтримують молоді лемки контакти із закордонними братніми організаціями?

Так, звісно! Найчастіше перетинаємось у співпраці із Об'єднанням лемків з Горлиць. Ця співпраця базується на майданчику нашого найбільшого світового фестивалю «Лемківська ватра». Також колядуємо разом у лемківських селах. Товаришуємо з лемками, що проживають у Вроцлаві, переймаємо їхній досвід з організації цікавого дозвілля для наймолодших.

Нещодавно, до запровадження карантину, на запрошення лемків у США відвідали Нью-Йорк, де презентували нашу організацію. Знаємось з русинами Словаччини: коли перебуваємо в їхніх краях – завжди намагаємось поспілкуватися.

Яка сфера лемківської культури та історії є найбільш цікавою для молоді?

Їх декілька. Зокрема, цікавість викликає лемківський стрій, ще не надто досліджений в Україні. Ми проводили майстер-класи із виготовлення традиційних лемківських жіночих прикрас – лемківських кривульок. На ці заходи приходило чи не найбільше людей, йшли цілими сім'ями. Кривулька – виняткова краса, вона заворожує.

Також значне зацікавлення викликає лемківська кухня, яка є доволі простою, через географічні особливості регіону проживання лемків, а водночас поживною та корисною. Нам вдалось створити майданчик з обміну досвідом й передачі давніх рецептів від поважних господинь молодому поколінню.

Які лемківські звичаї та традиції є найулюбленішими для членів організації?

Мабуть, святкування Різдва, з чого й розпочато відлік створення організації. Лемки називають відзначення цього величного свята – Велиєю. Вже традиційним є спільне, впродовж декількох років, святкування всіма учасниками лемківської спільноти Львівщини. Під час таких зустрічей молодь і переймає традиції від старшого покоління.

Які плани в організації на 2021 рік?

Намагаємось придивитись до нових реалій – життя в час карантину. Переводимо частину проектів в онлайн для того, аби наші учасники мали можливість долучитися. Розвиваємо свій ютуб-канал – плануємо запуск декількох освітньо-пізнавальних проектів про лемківську культуру та історію.

Сподіваюсь, карантин скоро завершиться й нам вдасться долучитися до проведення фестивалів влітку – як в Україні на Тернопільщині, так і в Польщі в Ждині. А також продовжити мандрівки лемківськими селами й містечками. Бажаю всім читачам «Нашого слова» міцного здоров'я й взаємодопомоги одне одному в цей нелегкий час. Бережіть себе й своїх близьких. І як повідають лемки – «Пам'ятайте одкаль ваши дідове!». ■

Наталія ПАСІЧНИК
Фото надані організацією
«Молода Лемківщина»

Історія

Агатангел Кримський – незламний вчений та ерудит

Нинішній рік ознаменовано ювілейними датами двох видатних волинян, щирих друзів і однодумців. Українська газета «День» оголосила 2021-й роком Агатангела Кримського та Лесі Українки – взірців жертвовної любові до України та непримиренної боротьби з духовним рабством. 12 січня напередодні 150-ї річниці від дня народження видатного вченого Національний банк України ввів у обіг пам'ятну монету із серії «Видатні особистості», присвячену Агатангелу Кримському. 14 січня за ініціативи Українського інституту національної пам'яті відбулася онлайн-конференція «Агатангел Кримський: страчений феномен». Відомим і маловідомим сторінкам життя вченого присвятили свої виступи науковий співробітник Володимир-Волинського історичного музею Богдан Янович, старша наукова співробітниця інституту сходознавства ім. Кримського НАН України Олена Романова, науковий керівник проєкту видання «Східні традиції державотворення» Володимир Омельчук, письменниця, докторка історичних наук Марина Гримич.

Народився майбутній геній 15 січня 1871 року у Володимирі-Волинському в поліетнічній родині. Про його походження вельми красномовно свідчить прізвище – батько був родом з кримських татар, мати мала польсько-литовське коріння. Читати хлопчик навчився в трирічному віці, завдяки старанням батька (вчитель історії та географії), який змалечку прищепив Агатангелу цікавість і любов до літератури. Хлопець іноді настільки захоплювався читанням, що доводилося просто відбирати у нього книжку. У віці п'яти років його зарахували до училища в Звенигородці (нині Черкащина), куди переїхала родина. Далі навчався в Острозькій (1881-1884), Київській (1884-1885) гімназіях, колегії Галагана (1885-1889). Напевно, сама доля заповідала юнакові стати генієм гуманітаристики, адже він мав феноменальну пам'ять і унікальні природні здібності до вивчення іноземних мов. Науковці й досі сперечаються, з'ясовуючи, скільки ж мовами володів Агатангел Кримський. Сам він жартома відповідав: «Легше буде сказати, яких мов я не знаю». Загалом Агатангел Кримський знав близько 60 іноземних мов, не враховуючи різних діалектів та говірок. Опанував польську, англійську, французьку, німецьку, італійську, грецьку, турецьку. Завдячуючи своєму вчителю з колегії Галагана Павлові Житецькому, юний поліглот по-справжньому заховався в українську мову, літературу, історію і присвятив українській науці та культурі все своє життя. Закінчив Лазаревський інститут східних мов у Москві, навчався у Московському та Санкт-Петербурзькому університетах. Після закінчення навчання отримав дворічну стипендію на поїздку до Сирії та Лівану, жив у місцевих родинях, вивчав історію, культуру цих країн. Своїми мандрівками до арабських країн доводив, що культура, література, традиції не роз'єднують народи, а навпаки – єднують, взаємозбагачують. Згодом у Лазаревському інституті викладав семітські мови, Коран. 1901 року очолив кафедру арабської лінгвістики, став професором арабської літератури, переклав Коран на російську мову. І це у 30 років! Написав велику кількість академічних підручників з філології та історії Близького Сходу, за якими досі навчаються східні народи. Загалом у науковому доробку вченого понад 1000 праць з історії мов, літератури, мистецтва, релігії народів Близького та Середнього Сходу, а також Кавказу та Європи.

Переїхавши до Києва 1918 року, на запрошення академіка Вернадського, став одним із засновників Національної академії наук України, академіком, директором Інституту української наукової мови, започаткував українське сходознавство. В цей період підготував ґрунтовні дослідження з української мови, які виклав у працях «Українська граматика», «Нариси з історії української мови», «Базисні правила україн-

ського правопису», «Давньокиївська говірка». Агатангел Кримський принципово і свідомо послуговувався українською мовою не тільки у спілкуванні, а й у науковій та творчій діяльності. Він неодноразово наголошував: «Я родився і виріс на Україні та й українізувався». «Я зрозумів, що мушу бути українофілом. Перша ознака національності є мова – я й нею найперше заклопотався, пильно читав усякі книжки, особливу вагу звертав на етнографічні матеріали, перечитав усякі філологічні праці», – писав Агатангел Кримський у своїй автобіографії.

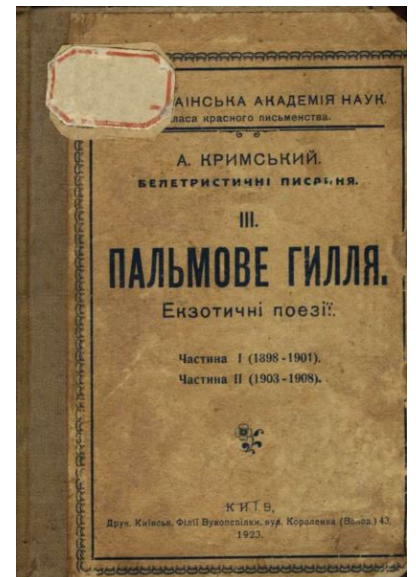
Діяльність Агатангела Кримського не вичерпується лише науковими працями. Кримський подарував українській літературі філософський роман «Андрій Лаговський», «Бейрутські оповідання», складені зі спостережень під час проживання у Лівані. Пізніше завдяки його перекладам звучали українською мовою вірші східних поетів Омара Хайяма, Фірдоусі, Сааді, Рудакі. Ці вірші зібрано у збірку поезій «Пальмове гілля», яка, на думку дослідників, є унікальною пам'яткою літератури. Іван Франко високо оцінив талант вченого-орієнталіста, назвавши Кримського «високоталановитим поетом». Півтора століття чекали ці твори на свій переклад арабською. І ось нарешті протягом останніх кількох років вони побачили

світ у Бейруті за сприяння посольства України в Лівані.

Особисте життя Кримського складалося менш вдало, ніж наукова та творча діяльність. Він безнадійно був закоханий в поетесу Лесю Українку, з якою листувався, але так і не наважився освідчитися у своїх почуттях. Усе своє життя Кримський був самотнім, переймаючись лише долею брата та сестри. Через те, що читав дуже багато з дитячих років, він почав втрачати зір, отож постійно потребував допомоги. Його помічником, так би мовити, його очима, став молодий науковець Микола Левченко, якого Кримський усиновив. А далі їх по черзі спіткала драматична і навіть трагічна доля. Агатангел Кримський вів відверто сміливу полеміку з російськими істориками, які піддавали сумніву існування українського народу, а відтак і української мови. Рішуче відкидав їхнє твердження про «спільну колицьку слов'янських мов» і появу української вже після утворення Московії. Аргументовано доводив, що українська мова була «оригінальною лінгвістичною одиницею», яка існувала ще у XI ст. Проукраїнська позиція вченого була невідгодною для влади. Генії, які не прославляють вождів, не потрібні тоталітарній системі. Кримського, на жаль, не оминула доля багатьох самовідданих і талановитих особистостей, яких сталінська м'ясорубка знищила за свободу мислення, незламність духу та неприйняття радянських догм і шаблонів. Відтак з 1929 року Кримського починають переслідувати, перешкоджають його діяльності, забирають аспірантів, відсторонюють від посади, заарештовують прийомного сина і секретаря Миколу Левченка. У Миколи залишилася вагітна дружина. Щоб забезпечити майбутній дитині спокійне життя, Кримський одружився з цією жінкою, дав при народженні своє прізвище її сину і виховував його як свого. Миколі Левченку вдалося повернутися додому з ув'язнення у 1934 році. Але розхитана психіка далася взнаки – невдовзі він вчинив самогубство.

Радянська влада вміла цинічно підносити гіркі пілюлі у гарній обгортці. 1940 року влада щедро обдарувала вченого високими нагородами – Кримському надали звання заслуженого діяча науки УРСР, 15 січня 1941 року до

70-річного ювілею від дня народження його нагородили орденом Трудового Червоного Прапора. А в липні 1941-го оголосили ворогом народу, обвинувативши в антирадянській націоналістичній діяльності. Разом з багатьма іншими представниками інтелігенції його вивезли до Казахстану, до Кустанайської в'язниці, переповненої кримінальними елементами. У нього був майже втрачений зір, підірване нещодавно перенесеним інсультом здоров'я. 25 січня 1942 року видатний вчений пішов з життя.

На жаль, сьогодні внесок великого українця кримськотатарського походження в розвиток нашої історії та культури належним чином не оцінено, в архівах досі зберігаються його неопубліковані рукописи, а численні праці потребують перевидання та перекладу. Досі не знайдено могилу всесвітньо відомого вченого, одного з найвидатніших світочів епохи минулої і нинішньої. Тодішня влада визначила йому місце поховання в братській могилі Кустанайської в'язниці. За трагічною іронією долі свій останній приютлок невтомний сходознавець, нащадок кримських тюрків-татар знайшов саме на азійській, тюркській землі – у Казахстані. Добрий вісник проклав між Україною та країнами Сходу геополітичний місточок, який з часом став форпостом української культурної дипломатії. ■

Юлія КАМІНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Фонд Український Народний Дім у Перемишлі

Fundacja Dom Ukraini w Przemyślu

ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

ПІДТРИМАЙ РЕМОНТ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ПЕРЕМИШЛІ!

КУЛЬТУРА

Вінницький «Кінь у протигазі» – місце, де чути відголос тимчасової столиці УНР

Карантин, оголошений після вибуху пандемії COVID-19, змусив більшість країн світу змінити правила в'їзду для своїх громадян, а також туристів з-за кордону. У поєднанні з порушенням регулярного авіасполучення між великими містами та курортами це змусило людей переглянути пріоритети щодо відпочинку й спробувати по-новому оцінити туристичний потенціал власної країни чи регіону.

Україна, звісно, не стала винятком. Єдина особливість – це те, що цього разу конкуренцію в боротьбі за вітчизняного туриста старим і визнаним гравцям (узбережжям Азовського та Чорного морів, віковичним Карпатам, шляхетному Львову, золотому Києву та колоритній Одесі) намагалися скласти нові локації. За останні півтора десяти років істеблішмент одразу декількох українських міст усвідомив, що сфера гостинності може приносити непогані прибутки до муніципальної скарбниці, слугувати джерелом заробітку для місцевих виробників та підприємців, допомагати ладнати старі пам'ятки й просувати нематеріальну спадщину. До таких міст (які хоч і невеликі за розмірами і, можливо, дещо скромніші, однак також намагаються здивувати асортиментом своїх туристичних послуг) належать, зокрема, Чернівці, Кам'янець-Подільський, Чернігів та Вінниця.

Вінниця, яка впродовж декількох років поспіль обіймала перші позиції в рейтингу серед найкомфортніших для проживання міст, почала завойовувати прихильність мандрівників відносно недавно. Цікаво, що на відміну від більшості аналогічних випадків у Вінниці була своя чітка відправна точка для початку «туристичного буму». Нею стало відкриття у 2011 році найбільшого на той час світломузичного фонтану в Європі, побудованого в руслі річки Південний Буг. Непересічна подія була ознаменована грандіозним концертом на реконструйованій набережній Рошен, названої на честь кондитерської фабрики 5-го президента Петра Порошенка «Roshen», що розташована тут же, на березі. Концерт почали організовувати щороку, проте досить швидко після триумфального першого сезону роботи водограю прийшло усвідомлення, що одним лише

фонтаном заохотити туристів на тривалі відвідини міста точно не вдасться. Потрібно було розробляти нові маршрути, вигадувати захопливі екскурсії, відкривати сторонньому оку принади сакральної та громадської архітектури, створювати тематичні кав'ярні й ресторани. Підбиваючи підсумки через десять років після відкриття головного туристичного «магніту» міста, можна з упевненістю сказати, що Вінниця спромоглася зробити все необхідне для того, аби зацікавити туристів і змусити їх залишитися на довше.

Одним з мотивів для більш детального вивчення міського простору, його неформальної культури й гастрономічної спадщини, безперечно, є кав'ярні, бари та ресторани. Одна з найцікавіших таких точок на туристичній мапі міста – новий історичний паб під чудернацькою назвою «Кінь у протигазі», що розташований у самісінькому центрі Вінниці. Ця локація для тематичного закладу була обрана не випадково, адже зовсім поруч знаходиться славнозвісна садиба Львовичів, де в 1920 року розміщувалася канцелярія очільника Української Народної Республіки Симона Петлюри.

«Кінь у протигазі» – це затишний паб, концепція та тематичне наповнення якого присвячені буремним подіям початку ХХ століття. Як зазначається на офіційному сайті закладу, це був час, коли «в Європі гримів джаз, а в Україні – бойові гармати, життя вирувало, а веселе та трагічне поєднувалося в один картатий візерунок». Варто пригадати, що для Вінниці ця доба була прикметна ще й тим, що місто впродовж досить короткого часу декілька разів ставало столицею УНР. Саме тому заклад, який було засновано через сто років після цих подій, увібрав у себе численні тогочасні байки, старосвітські міські легенди та фрагменти невігданих історій, за допомогою яких вдається невимушено й легко поринати в історію міста над Бугом і всієї країни. Зробити це допомагають як кельнери-екскурсоводи, які без надмірного пафосу та менторського тону при першій зустрічі намагаються провести відвідувача всіма залами, так і

інтригуючі предмети інтер'єру, кожному з яких хочеться приділити особливу увагу.

У закладі є три зали, кожна з яких має безліч цікавих артефактів. Перша зала – «офіцерська». Вона занурює нас в атмосферу закритих офіцерських клубів у європейських містах ХІХ-ХХ століття. Тут вишукані буазері (різьблені дерев'яні панелі для декорації стін) сусідять зі старовинними офортами часів Першої світової війни, оригінальними листівками тих часів та столітніми марками, на яких царський російський двоголовий орел був навмисне перебитий українським тризубом. Люди, які зупиняють свій вибір на цій залі, опиняються в компанії відомих державних діячів Юзефа Пілсудського та Симона Петлюри, які гротескно зображені на великій картині обіч. Зустріч цих двох історичних осіб у Вінниці (але за більш офіційних обставин) справді мала місце 16 травня 1920 року.

Неподалік від картини висить також велика репліка дзеркала з Блакитної зали Миської думи, що було прострілене збільшовизованими солдатами Литовського полку в 1918 році. Крім зазначених раритетів, тут є також не надто дружній шарж на Михайла Грушевського з однієї французької газети. Обраний карикатуристом образ місцева преса прозвала «Ктулху» (за аналогією до вигляду фантастичної морської істоти з творів-жахів Говарда Лавкрафта). І, звісно, важко оминути поглядом світліну з центральним для всього закладу сюжетом, який зображував коня, – невідомого побратима солдатів Першої світової війни, убраного разом із бійцями в протигазі.

Відомий у місті історик, директор обласного архіву, підприємець і натхненник дизайну закладу Юрій Легун пригадував, що спершу був проти назви «Кінь у протигазі», яка, за його словами, виникла спершу на рівні жарту. Утім друзі, які чули цю назву, почали переконувати, що вона цілком заслуговує на існування.

Друга зала має більш егалітарний характер та називається «солдатською». Тут на стінах можна побачити народні килими й перехрещені гвинтівки Мосіна, а біля них – французьку каску Адріана та польські антибільшовицькі плакати. Поруч – дві об'ємні й рухомі геральдичні фігури, що символізують Наддніпрянську та Західну Україну: золотий галицький лев й архистратиг Михайл, а під ними – столики й кавалерійські сідла на високих барних стільцях.

Третя зала з оригінальним кулеметом Хайрема Максима збоку нагадує комфортний вагон-купе.

Асортимент меню закладу включає разом із традиційними для Поділля класичними стравами української кухні також гастрономічні цікавинки, на кшталт вареників із мангалиці (назва угорської породи домашніх свиней) чи паштету з цесарки й фазана. Невипадково саме тут можна зустріти позиції: форшмак із дунайського оселедця або ж ягня на подушці з хумусу, адже «Кінь у протигазі» розташований у найстаршому вінницькому районі Єрусалимка, який віддавна був заселений етнічними євреями.

Брендинг страв також заслуговує на те, аби на ньому зупинитися більш детально. Усі назви вирізняються дотепністю, а посуд, у якому їх подають, має оригінальний вигляд. Цікаво, що простуватий на перший погляд керамічний сервіз, який разом із футболками та іншими дрібничками, виставлений у сувенірному боксі, є справжньою родзинкою – точною реплікою сервізу Михайла Грушевського.

За свою тягу до історичної минушини рідного міста та смачні почастунки тематичний паб досить швидко став одним із улюблених для вінничан та гостей міста. За словами власниці закладу Олени Легун, тут вже неодноразово проводилися непересічні заходи, частина з яких мала на меті відродити гастрономічну культуру Східного Поділля й зробити її популярною по всій Україні. Брацлавська ковбаса з печінкою, риби товченики, панська капуста з медом, сластони з вишнями – ці та інші наїдки локальної кухні можна скуштувати на тематичних дегустаціях, які час від часу проходять у пабі.

І наостанок. Річ, яка в цьому пабі особливо притягує увагу, – це те, що на відміну від більшості інших аналогічних закладів цей має гасло, яке було запозичене з рядків «Вічного революціонера» Івана Франка. Саме реалізація життєствердного принципу «Не ридать, а здобувать!», який викарбувано біля входу великими літерами, насправді може стати тією рятівною максимом, яка дозволить нам подолати іншу песимістичну установку з-під пера Володимира Винниченка – про те, що читати українську історію можна тільки з бромом. Так, хоч можливо в дещо у фарсовій манері, не без елементів популярних у ресторанній сфері прийомів, але цей заклад спромігся розповісти про якийсь абсолютно унікальний досвід міста в буремному вихорі історії. Відчуття цього досвіду, бажання його усвідомити та розказати зможе із часом вплинути на почуття приналежності жителів до історії міста, міста, яке (хоч і ненадовго) було столицею країни під назвою Українська Народна Республіка. ■

Ігор та Оксана УСАТЕНКИ
Фото авторів статті

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Пауль Фрігес, «В Україні у дорозі, або Олігархи, активісти й кинутий недопалок». Пер. з швед. О. Стасюка. Київ: ФФН, ТОВ «Вістка», 2020. – 224 с.

Шведський погляд на Україну

Наприкінці 2020 року українсько-білоруське представництво Фонду Фрідріха Наумана «За свободу» видало в Києві книжку «В Україні у дорозі, або Олігархи, активісти й кинутий недопалок». Уже з назви зрозуміло, що в українських реаліях, на думку автора Пауля Фрігеса, загалом більше негативного, аніж позитивного. Але чи так це? І чи нам тут життя теж видається таким жалюгідним і безбарвним, як це виглядає з Європи? Чи може, автор навпаки, витягнув для обкладинки гучні слова заради привернення уваги? Спробуємо розібратися.

Пауль Фрігес, як і належить журналістові, написав книгу-збірку репортажів, які подекуди нагадують есе-роздуми. Ми бачимо реальність, яка постає перед очима шведа, але одночасно розуміємо, що контекст, з яким сприймається ця реальність, проходить через призму «ситої» Північної Європи. Тієї Європи, яка давно сформувала свою ідентичність, де для підвищення рівня життя людині просто потрібно вчити-

ся, працювати і дотримуватися законів. Але наша ідентичність формувалася і продовжує формуватися за абсолютно іншими правилами: нам довго доводилося щоразу наново звикати, в якій країні ми живемо сьогодні: це Російська імперія, Австро-Угорщина чи Польща, а може й Кримське Ханство, яке тривалий час панувало на Півдні? Це буремні роки сторічної давнини, де за лічені тижні могло змінитися кілька урядів, а заодно і держав? Це тоталітарна імперія, де різні національності були під сокирою репресій просто тому, що вони не росіяни? Після такого плину подій українцям і справді нелегко останні 30 років незалежності, «на волі», адже і досі в країні немає чіткого курсу на майбутнє. На Сході люди більше сумують за радянським минулим, в той час як на Заході прагнуть виділитися своєю інакшістю і європейськими сторінками історії, де Галичина, приміром, аж до початку Другої світової війни буквально і офіційно була частиною європейського контексту, хоч і не незалежною.

У книзі є 12 розділів у вигляді 12 окремих репортажів. Частина з них відбувається в різних містах — як східних, так і західних. Також автор завжди занурюється в певне питання з допомогою провідника-українця, який/яка є експертами в цій темі і можуть розказати і показати не очевидні для європейського ока речі. Зокрема, у книжці ви прочитаєте про Харків і Київ, Чорнобиль і Кривий Ріг, Львів і Ужгород і, звісно, шведський журналіст не міг оминати увагою Полтаву, під якою у 1709 році росіянами було вщент розбите військо короля Карла XII, який об'єднався з гетьманом Мазепою проти Петра I. Там, під Полтавою, і досі є монумент пам'яті шведам, які навки полягли на безіменному полі на північ від нинішнього обласного центру, відомого найсмачнішими галушками та дріжджовими варениками. Автор при-

діляє історичному опису битви чималий шмат розділу, одночасно проводячи паралелі до нинішнього сприйняття цієї події як шведами, так і українцями.

Що ж автор хотів сказати цією книгою? Для чого вона вийшла в Швеції і майже одразу перекладена у нас? У передмові до українського видання керівниця Фонду і видавчиня Беате Апелът зазначила, що книга є сходиною до розуміння українцями самих себе. А й справді, іноді чи не найкращий шлях до самоусвідомлення є погляд збоку, і дуже добре, коли цей погляд критичний і одночасно неупереджений. Адже ми, як нація, маємо досить велику колекцію упереджень з боку громадян країн світу, зокрема, наших найближчих сусідів. Знаємо, що у Польщі ставлення до українців не завжди доброзичливе, але найгірше, що маємо серйозну критику нашого північно-східного сусіда і нинішнього ворога — Росії. Ця негативна і упереджена критика лунає на увесь світ з допомогою медіа, які дуже добре фінансуються за гроші платників податків Російської Федерації. На їхніх федеральних каналах (з трансляцією в інтернеті) щодня знаходиться час і ресурс на кілька телепрограм щодо подій в Україні. На міжнародних каналах, зокрема англійською мовою, також є величезна кількість сюжетів і проектів пропагандистського характеру, де Україна зображена монстром, який тільки і мріє, як розвалити Росію. Люди, які розуміють те, що тут справді відбувається, дивляться на ситуацію з іронією, але ж більшість людей на нашій планеті навіть не планують вникати в українсько-російський контекст і можуть легко піддатися пропаганді просто тому, що вона добре профінансована. І саме завдяки такій літературі, як книга «В Україні у дорозі...», ми, українці, маємо шанс постати у очах європейських, зокрема шведських, читачів такими, якими ми є: трошки роз-

губленими і невизначеними, загалом ширими, хоч і кволими у боротьбі із серйозними проблемами, які дістали у спадок від радянського минулого, як-от корупцію.

У книзі дуже багато речей, які хотілося б зачитувати для кращого розуміння життя в нинішній Україні і погляду на них автора. Ось деякі з них:

- про Євромайдан 2013-2014 рр.:

«Євромайдан радше мав форму руху національного пробудження, ментального процесу звільнення, до якого запрошувалися всі: ліберали, неонацисти, релігійні лідери різних конфесій, націоналісти й анархісти, — які боролися пліч-о-пліч за досягнення розмито сформульованої мети»;

- про втрати України у війні:

«Сьогодні, у 2020 році, людські втрати з боку України, за даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, становлять понад 13000 вбитих, серед яких щонайменше 3344 цивільні особи, 30000 поранених, а також близько 1,5 мільйона внутрішньо переміщених осіб»;

- про українські врожаї:

«На початок Першої світової війни на Україну припадало 43% від усього світового експорту зерна»;

- про ядерний потенціал:

«Україна, третя найбільша ядерна сила світу, заплатила за незалежність відмовою від ядерної зброї»;

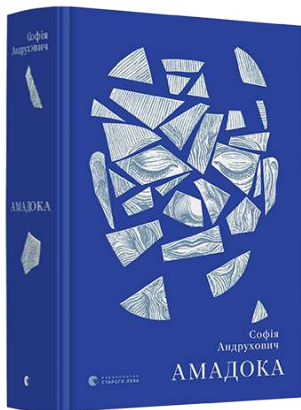
- про бідність:

«Купівельна спроможність на душу населення становить третину польської»;

- про законність бізнесу:

«Навесні 2020 року організація „Глобал Файненшл Інтеґріті“ зі штаб-квартирою у Вашингтоні опублікувала дослідження, яке показало, що аж 20% української торгівлі проходить незаконно, з фальшуванням рахунків, відмиванням коштів й ухилянням від сплати податків». ■

Жанна КУЗНЕЦОВА

Софія Андрухович, «Амадока». Львів: Видавництво Старого Лева, 2020. – 832 с.

Пам'ятати не можна забути

Між появою «Амадоки» та виданням попереднього роману Софії Андрухович «Фелікс Австрія» минуло шість років. Обсяг нової книги виразно свідчить, що цю перерву письменниця присвятила творчості, адже фоліант має більше 800 сторінок і важить понад кілограм. Проте твір є великим не лише за розміром, а й за кількістю піднятих тем. Російсько-українська війна, Голокост, Розстріляне відродження, життя Григорія Сковороди, Іона Пінзеля та єврейського мудреця Баала Шем Това — всі ці сюжети поєдналися під обкладинкою нового роману.

Розповідь у книзі починається з того, що у лікарні до тьми приходить солдат, що був поранений у боях на Сході. Чо-

ловік не пам'ятає минулого, а його обличчя деформоване до невпізнаності. Незабаром до шпиталю приходить Романа. Жінка стверджує, що воїна звати Богдан, а вона є його дружиною. Лікарі дозволяють давчині забрати пацієнта додому, щоб там продовжити реабілітацію. Однак спільне життя у пари складається не найкращим чином. Богдан холодно і вороже реагує на Романині спроби зближення. Іноді у нього навіть трапляються спалахи гніву, під час яких хлопець трошить усе навколо та б'є дружину.

Письменниця не вперше пише про токсичні, співзалежні зв'язки: її минулий роман «Фелікс Австрія» вже був присвячений нездоровим стосункам двох подруг. У «Амадоці» ж авторка розкриває цю проблему з іншого боку. На початку здається, що жертвою є виключно Романа. Згодом читач мимоволі починає ставити собі питання: чи не маніпулює героїня чоловіком, приховуючи від нього правду про колишнє життя? Історія кохання героїв загадкова та інтригуюча, але книга не про неї, а про пам'ять у широкому розумінні цього слова. Пам'ять нації, родини та окремої людини — Богдана. Щоб повернути бійцю спогади, Романа показує головному герою старі фотографії та починає розповідати історію його сім'ї. Очіма родини Фрасуляків ми бачимо трагічні події XX століття: масове знищення євреїв на Галичині, боротьбу Української повстанської армії, німецьку, а пізніше радянську окупацію Західної України.

В цей момент книга з психологічної драми перетворюється на сімейну сагу,

яких в сучасній українській літературі є чимало. Варто хоча б пригадати «Музей покинутих секретів» Оксани Забужко або «Століття Якова» Володимира Лиса. А втім, Софії Андрухович вдалося вдихнути нове життя у добре відомий жанр. Ба більше, авторка руйнує один з головних міфів нашої культури, згідно з яким українці завжди були жертвами. Зі шкільної лави нам розповідають, як наш народ постійно страждав: то від поляків, то від росіян, то від турків. Письменниця ж показує, що і серед українців були злочинці. Наші предки вступали у лави «СС», грабували будинки євреїв, вимінювали у них коштовності на їжу. Звичайно, деякі намагалися рятувати євреїв, але часто це були ті самі люди, що й копали їм могили.

Персонажі «Амадоки» до болю реалістичні. Їхні вчинки часто вмотивовані не моральними принципами, а випадковими обставинами. Софія Андрухович доводить ту саму істину, що й хорватська письменниця Славенко Дракуліч у книзі «Вони б і мухи не скривдили», що зло — банальне і його породжує байдужість та пристосуванство.

Ще одним жанровим полем, на яке ступає письменниця, є документальна проза. Старанно попрацювавши з джерелами, вона зобразила постаті письменників-неокласиків: Рильського, Хвильового, Зерова, Драй-Хмари, Филиповича та інших. Особливу увагу Софія Андрухович приділяє Віктору Петрову — чи не єдиному тогочасному діячеві, котрий не лише уникнув сталінських репресій, але й попри цензуру писав модерністські твори та досліджу-

вав українську історію. Подейкують, що для цього він мусив стати агентом радянських спецслужб, хоча даний факт й досі документально не підтверджено.

Розділи, що присвячені неокласикам, відрізняються від решти роману. Тут забагато біографічних фактів та цитат і замало почуттів та емоцій, які роблять персонажів більш об'ємними. Можливо, обравши такий стиль, авторка хотіла зобразити контроверсійну постать Петрова, не даючи їй оцінок. Однак через це «неокласична» частина роману сприймається більше як нон-фікшн, а не художня література.

«Амадока» — це яскравий калейдоскоп із жанрів, епох та характерів. Лише перегорнувши останні сторінки книги, розумієш, як всі ці пазли складаються в цілісну історію. Натомість центральна метафора твору, що об'єднує усі сюжети, є очевидною від самого початку. Амадока — найбільше в Європі озеро, яке гіпотетично лежало на межі Поділля та Волині. Водойму вперше описав Геродот, пізніше вона з'являлася на середньовічних мапах, а потім раптово з них зникла, залишивши по собі лише легенди. Так само в один момент на українських землях знищено великий пласт єврейської культури. За кілька днів в урочищі Сандармох розстріляно плеяду талановитих митців. Поступово випаровуються спогади про російсько-українську війну, яка й досі триває. Хто врятує нас від забуття? Хто розповість нам нашу з історію так само, як Романа Богдану? ■

Іван КИСЛОШУК

Відійшли...

З великим сумом прийняли ми вістку, що в Перемишлі 19 січня 2021 року упокоїлася у Бозі

бл. пам. Анна Лазорко

(дівоче прізвище Козак), народжена 1933 року у Гребенному.

З чоловіком Володимиром і дочкою довгі роки Анна Лазорко проживала у Перемишлі. З болем у серці несла крізь життя злочинну картину акції «Вісла». Про неї згадувала так: «Я була підлітком, коли прийшли виселяти село. Це було після 20 червня 1947 року. Військо польське прийшло в село і почало ловити людей. Хлопці, які мали 13, 14, 15 років, не ховалися перед військом, бо ж вони не були в партизанці, але їх усіх спіймали. Навіть одну мою родичку, якій було 13 років, зловили. Військо затримало біля двадцяти таких підлітків. Усіх завезли до Белжця, а потім до Любачева».

Володимир і Анна Лазорки 27 років розповсюджували наш тижневик у Перемишлі. Чоловік Володимир кожної неділі перед і після двох служб у кафедральному соборі віддавав передплатникам номери «Нашого слова». Завжди намагався щось сказати кожному, знаючи його інтереси та улюблені теми, вказував на окремі статті, які варто прочитати, на актуальні новини, висвітлені в газеті.

Коли вже подружжя не мало можливості носити газети до церкви — замовляли таксі, бо, як згадувала Анна, «чоловік завжди говорив, що треба йти, бо люди чекають на газету».

Восени 2016 року до передплатників потрапив останній номер з їхніх рук. Спасибі їм за цю велику справу!

Такою була родина Лазорків — патріотів і відданих громадських та церковних діячів. Разом вони поповнили важливу сторінку літопису видатних українців Перемишля.

Тепер до чоловіка Володимира в небесному домі приєдналася і його дружина Анна. Вічна їй пам'ять!

Висловлюємо глибоке співчуття дочці з сім'єю та дальшій родині з роду Лазорків і Козаків.

Редакція тижневика «Наше слово»

З сумом прийняли ми вістку про відхід у вічність дорогої

† Анни Лазорко

Вона була піонеркою повернення на рідні землі. Народжена у селі Гребенне, виселена на північ Польщі, у 1960 році переїхала до Перемишля. Зразу почала долучатися до життя української громади міста. Спочатку в церкві, де і пізнала свого чоловіка, потім — у Народному домі. Багато років співала в церковному хорі, вокальних колективах, грала в театральній групі.

Довгі роки також опікувалася Народним домом, разом з чоловіком Володимиром дбала про гідний вигляд цього місця: подружжя шило скатертини, костюми, завіси. Разом з чоловіком вони були жертвними перемиськими розповсюджувачами «Нашого Слова». З любові до книжок і писаного слова провадили прицерковну книгарню «Просвіта», організували зустрічі в Народному домі. Без зарплати, безкорисливо і щиро. Анна Лазорко була однією з найбільш відданих українським справам членкинь нашої громади в Польщі.

З великою шаною і великим жалем прощаємося з нашою дорогою Перемишлянкою, дякуючи за її труд, відданість і просто нечувану ширість і щедрість. Вічна їй пам'ять!

Доні, племінниці і всій родині покійної Анни Лазорко висловлюємо шире співчуття.

Об'єднання українців у Польщі
Відділ у Перемишлі

Вітаємо преосвященного владика Аркадія з архисрейською хіротонією!

Преосвященний владико, щиро вітаємо Вас!
Нехай кожен день Вашого архисрейства буде сповнений Господніми ласками, Його благословенням та радістю, яка походить від Божої довіри до Вас.

Об'єднання українців у Польщі
Мазурський відділ у Гіжицьку
Адам Цалка

Преосвященний владико кир Аркадіє Трохановський!

Щиро вітаємо Вас із єпископською хіротонією, відкриттям нової Ольштинсько-Гданської єпархії і Вашого інгресу до собору Покрови Пресвятої Богородиці.

Бажаємо Вам, владико, нехай Господь провадить Вас, дарує свої безмірні ласки, а Пресвята Богородиця огортає своїм материнським покровом. Хай люди добрі, чесні та мудрі будуть поруч Вас!

На многії і благії літа!

Управа Кошалінського відділу
та гуртка ОУП

Греко-католицька спільнота в Ельблонзі будує нову святиню.

З цією метою проводимо різні заходи, щоб зібрати кошти.

Від імені спільноти греко-католицької парафії Народження Св. Івана Хрестителя в Ельблонзі парох о. митрат Андрій Сорока просить про вплати:

Parafia Greckokatolicka w Elblągu
ul. Poznańska 2a
Bank PeKaO S.A. I oddział w Elblągu
nr konta: 87 1240 1226 1111 0000 1404 5318

Щиро дякуємо всім, хто взяв участь в останній дорозі Чоловіка, Тата і Дідуса,
† Василя Костика
похорон якого відбувся 2 січня 2021 року в Гданську. Особливо дякуємо отцю Йосифові Улицькому, родині, «Журавлям» і друзям.

Родина

Владиславі Баняс на прощання

Ладзю

Знаш, же Твою землю втопили
А чудо-церкву на косцюлек
TW. Grzegorz переробив.
Гнес мороз стиснув береги
Вище бань церковних
А Ти до Небесной Клімківки
Вибралась ся

Ладзю

Ід гин, там церква, прекрасна
Клімківська небесна стоїть.
І Трепетину, і Копа не залита.
Там Береги соковито зеленіють.
Там Тебе юж ніхто не споневерат.

Ладзю

Сядь під Копом небесном, позирай на Гомолі.
Сядь з Клімківчанами та Лосянами
й позерай за нами.
Прийдем до Вас, не гнес,
Прийдемо позарани...

До позарани

Ладзю

До позарани

Вічная Тобі пам'ять

Олександр Маслей

Дорогій Мамі, Стефанії Вінницькій, народженій у Голучкові, 27 січня виповнилося 90 років

Мама є однією із найважливіших людей у нашому житті. Вона стає віконцем у світ, вчить, ростить і піклується про дітей, незалежно від їхнього віку. Дякуємо Вам, Мамо, за дар життя і турботу про наше виховання.

Роки, прожиті в рідному Голучкові, були недовгими, бо горезвісна акція «Вісла» вирвала Вашу родину немов з коріннями, а Ваше будування нового життя у Білиці було важким. Голучків з'являється не лише у Ваших снах, але також у родинних розповідях. З Вашої рідної хати у Голучкові було видно церкву, тому для Вас завжди найважливішими є рідні традиції — приналежність до батьківської віри, нації та культури.

Ви народилися у радісний час свят Різдва Христового та Богоявлення. У цьому році свята позначені пандемією, тому Ви з радістю згадували, як воду святити в Голучкові у струмку неподалік Вашої хати: з льоду вирзали хрест, хоругви прикрашали вінцями, а стрічки радісно майоріли на вітрі. Дякуємо за Вашу життєву мудрість та добре слово.

З нагоди ювілею бажаємо Вам, дорога Мамо, Бабцю та Прабабцю, міцного здоров'я, щоб Ви ще довгі роки були поряд з нами. Бажаємо радості у житті та всього найкращого. Нехай Господь Бог і далі дарує Вам щедрі небесні ласки та земні блага, а Пресвята Богородиця охороняє своїм омофором, щоб Ви прожили у здоров'ї та щасті ще многії та благії літа.

Дякують вдячні за те, що живуть поряд з Вами:
діти Йосиф, Дануся, о. Богдан, Лідзя та Аня
з родинами

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama — tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny — 22 677-88-11, sekretarz redakcji — 22 677-84-46,
redakcja — 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny — Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego — Paweł Łoza, sekretarz — Tetiana Daniuchenko, redaktorzy — Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemysł), redaktor stylistyczny — Olga Rusina, redaktor techniczny — Olga Michaluk, prenumerata, reklama — Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Igor Isajew (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2500 egz.

Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:

IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie

www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 — czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ — 17⁰⁰.

